

Κεφάλαιο 20

Η ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

ΣΕ ΤΟ
ΤΟ ΚΕΡ?

θα εξετά
το βαθμό
μικρής ανικ
στην κοιν
μας

θα διερε
με οριζο
βαθμια
νακτύπου
μερομμε
κοινωνική
τη

θα δομ
βλέπουν οι
κοί φηδό
ρόλο του
στην ανα
του εισο

θα ανα
σε διάφο
Αιρετές π
πό τους έ
βοηθήσε
φτωχές
veles va
γουν απ
ανέχ

«**Η** ΜΟΝΗ ΔΙΑΦΟΡΑ ανάμεσα στους πλούσιους και στους άλλους ανθρώπους», είπε κάποτε η Μαίρη Κόλουμ* στον Έγκερτ Χέιμλινγκ «είναι ότι οι πλούσιοι έχουν περισσότερα χρήματα». Η άποψη αυτή, όμως, αφήνει αναπάντητα πολλά ερωτήματα. Το χάσμα ανάμεσα στον πλούσιο και τον φτωχό είναι ένα συναρπαστικό και σημαντικό αντικείμενο μελέτης για τον άνετο πλούσιο, τον φτωχό που μοχθεί να τα βγάλει πέρα και τη μεσοία τάξη που φιλοδοξεί και ανησυχεί.

Από τα δύο προηγούμενα Κεφάλαια θα πρέπει να έχετε κατανοήσει, σε κάποιο βαθμό, γιατί διαφορετικοί άνθρωποι έχουν διαφορετικά εισοδήματα. Το εισόδημα ενός ατόμου εξαρτάται από την προσοχή και ζήτηση της εργασίας του, η οποία, με τη σειρά της, εξαρτάται από τη φρονιμότητα, το ανθρωπινό κεφάλαιο, τις αντιστάθμιστικές διαφορές, τις διακλίσεις κ.ο.κ. Επειδή το εισόδημα από εργασία αποτελεί τα τρίτα τέταρτα του συνολικού εισοδήματος της οικονομίας των ΗΠΑ, οι παρόγοντες που καθορίζουν τους μισθούς εργασίας είναι επίσης υπεύθυνοι, σε μεγάλο βαθμό, για τον καθορισμό του τρόπου με τον οποίο το συνολικό εισόδημα της οικονομίας διανέμεται μεταξύ των διαφόρων μελών της κοινωνίας. Με άλλα λόγια, οι παράγοντες αυτοί καθορίζουν ποιος θα είναι πλούσιος και ποιος θα είναι φτωχός.

Στο παρόν Κεφάλαιο συζητούμε τη διανομή του εισοδήματος. Όπως θα δούμε, το ζήτημα αυτό θέτει ορισμένα θεμελιώδη ερωτήματα σχετικά με το ρόλο της οικονομικής πολιτικής. Μία από τις *Δέκα Αιχμές της Οικονομίας*

* Σημείωση Θ. Α. Βουάιζιον: Colum, Mary (1887-1957). Γνωστή ζευγαριά φιλόλογων έργων στις ΗΠΑ. Σύντροφος του ιδανολόγου καταγωγής Αμερικανού ποιητή Πιαντρεία Κόλουμ.

νομική, που παρονομάσαμε στο Κεφάλαιο 1, λέγει ότι οι κυβερνήσεις μπορούν, μερικές φορές, να βελτιώσουν τα αποτελέσματα της αγοράς. Η δυνατότητα αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική όταν εξετάζουμε τη διανομή του εισοδήματος. Το αόρατο χέρι της αγοράς δρα με τέτοιο τρόπο ώστε να επιτυγχάνει την αποτελεσματική κατανομή των παραγωγικών πόρων. Ωστόσο, δεν εξασφαλίζει υποχρεωτικά ότι οι πόροι θα κατανομηθούν και δίκαια. Έτσι, πολλοί οικονομολόγοι –όχι όμως όλοι– πιστεύουν ότι το κράτος θα πρέπει να αναδιανείμει το εισόδημα για να επιτευχθεί μεγαλύτερη ισότητα. Επιδιώκοντας το σκοπό αυτό, το κράτος συναντά μια *άλλη* από τις *Δέκα Αγχές της Οικονομικής*: ότι οι άνθρωποι είναι συχνά αναγκασμένοι να επιλέξουν μεταξύ πραγμάτων που συνδέονται αντίστροφα. Όταν μια κυβέρνηση εφαρμόζει μέτρα που κάνουν δικαιότερη τη διανομή του εισοδήματος, την ίδια στιγμή σφραγίζει κίνητρα, μετὰ βάλαι συμπειρωμένες και κάνει λιγότερο αποτελεσματική την κατανομή των παραγωγικών πόρων.

Η συζήτησή μας για τη διανομή του εισοδήματος προχωρεί σε τρία στάδια. *Πρώτον*, αξιολογούμε πόση ανισότητα υπάρχει στην κοινωνία μας. *Δεύτερον*, εξετάζουμε κάποιες διαφορετικές απόψεις σχετικά με το γόδο που θα έπρεπε να παύσει το κράτος στη μεταβολή της διανομής του εισοδήματος. *Τέτατον*, εξετάζουμε τις διάφορες πολιτικές που αποσκοπούν στην παροχή βοήθειας στα φτωχότερα μέλη της κοινωνίας.

□ □ ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΓΧΙΣΤΩΝ ΕΓΧΩΤΗΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΑΦΡΟΘΟΥΝ ΤΗ ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΑΣ

- ▶ Πόση ανισότητα υπάρχει στην κοινωνία μας;
- ▶ Πόσοι άνθρωποι ζουν στη φτώχεια;
- ▶ Τι προβλήματα ανακύπτουν από τη μέτρηση του μεγέθους της ανισότητας;
- ▶ Πόσο συχνά οι άνθρωποι μετακινούνται από τη μία εισοδηματική τάξη στην άλλη;

Τα ερωτήματα μιας τέτοιας μέτρησης αποτελούν τη φαινολογική αφετηρία από την οποία θα ξεκινήσουμε τη συζήτηση της δημόσιας πολιτικής για τη μεταβολή της διανομής του εισοδήματος.

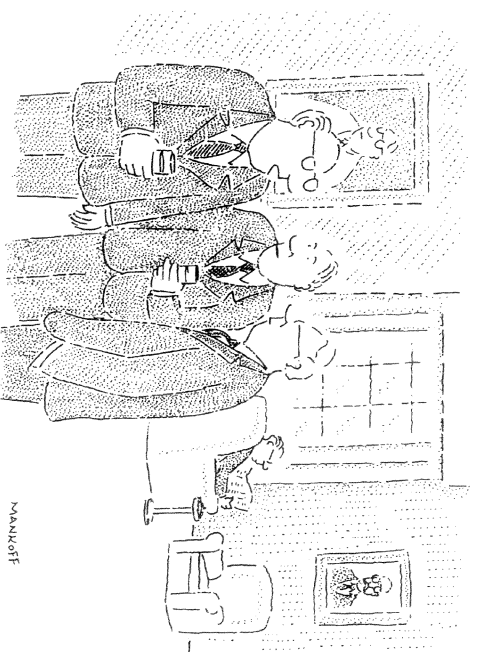
▶ ▶ **ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΠΕΡΙΓΡΑΨΟΥΜΕ ΜΕ ΠΟΛΛΟΥΣ ΤΡΟΠΟΥΣ ΤΗ ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΕ ΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ. Ο Πίνακας 20.1 παρουσιάζει έναν ιδιαίτερα απλό τρόπο. Δείχνει ετά εισοδηματικές τάξεις και το ποσοστό των οικογενειών που εντάσσονται σε καθένα από αυτές. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε**

Ετήσιο Οικονομικό Εισόδημα	Ποσοστό Οικονομικών
Κάτω από 10.000 δολ.	8,7%
10.000-14.999 δολ.	6,9%
15.000-24.999 δολ.	15,0%
25.000-34.999 δολ.	14,3%
35.000-49.999 δολ.	18,0%
50.000-74.999 δολ.	19,9%
75.000 δολ. και άνω	17,2%

ΠΗΓΗ: U.S. Bureau of Censuses.

ποιήσετε τον πίνακα αυτό για να βρείτε πού βριόκετα η οικογένειά σας στη διανομή του εισοδήματος (οι άλλες φοιτητές μπορούν να χρησιμοποιήσουν ανάλογα στατιστικά δεδομένα της ΕΣΥΕ ή του ΥΠΕΘΟ, προκειμένου να κάνουν κάτι αντίστοιχο).

Όταν οι οικονομολόγοι εξετάζουν διαφορές στη διανομή του εισοδήματος μεταξύ διαφορετικών χρονικών στιγμών ή μεταξύ χωρών, διαπιστώνουν ότι είναι χρήσιμο να παρουσιάζουν τα στοιχεία για το εισόδημα σε μια μορφή όπως αυτή του Πίνακα 20.2. Για να δοθίμε πώς πρέπει να ερμηνεύουμε τον πίνακα αυτό, ας εξετάσουμε το ακόλουθο νοητικό πείραμα. Φανταστείτε ότι έχετε ταξινομήσει όλες τις οικογένειες της κοινωνίας σύμφωνα με το ετήσιο εισόδημά τους. Κατόπιν διατάξετε τις οικογέ-

«Σε ότι μας αφορά, μπορούν να κάνουν ό,τι θέλουν με τον καλύτερο modo, όσο κερδίζουν τα χέρια τους μακριά από τον ενδιότατο μηδόν».

ΠΙΝΑΚΑΣ 20.1
Η Διανομή
του Εισοδήματος
στις Ηνωμένες
Πολιτείες: 1991

νες σε τέταρτες ομάδες: το κατώτερο 20%, το δεύτερο 20%, το μεσαίο 20%, το τέταρτο 20% και το κορυφαίο 20%. Μετά υπολογίζετε το ποσοστό του συνολικού εισοδήματος που λαμβάνει κάθε ομάδα. Με τον τρόπο αυτό μπορούμε να βρούμε τα ποσοστά που περιγράφονται στον Πίνακα 20.2.

Τα ποσοστά αυτά μας δίνουν έναν τρόπο να μετρήσουμε τη διανομή του συνολικού εισοδήματος μιας οικονομίας. Αν το εισόδημα διανεμήταν απόλυτως ίσα, κάθε ένα πέμπτο των οικογενειών θα έπαιρνε το ένα πέμπτο (το 20%) του εισοδήματος. Αν όλο το εισόδημα συγκεντρωνόταν σε ελάχιστα γένη, τότε το κορυφαίο 20% του πληθυσμού θα έπαιρνε το 100% του εισοδήματος και τα υπόλοιπα τέσσερα πέμπτα θα έπαιρναν μηδενικό ποσοστό. Η πραγματική οικονομία, φυσικά, βρίσκεται ανάμεσα στα δύο αυτά άκρα. Ο Πίνακας 20.2 δείχνει ότι το 1994 το κατώτερο 20% του συνόλου των οικογενειών έλαβε το 4,2% του συνολικού εισοδήματος, ενώ το πέμπτο 20% του συνόλου των οικογενειών έλαβε το 46,9% του συνολικού εισοδήματος. Με άλλα λόγια, αν και οι δύο αυτές ομάδες περιλαμβάνουν τον ίδιο αριθμό οικογενειών, το πέμπτο 20% είχε δέκα και πλέον φορές περισσότερο εισόδημα από το κατώτερο 20%.

Η τελευταία στήλη του Πίνακα 20.2 δείχνει το μερίδιο του συνολικού εισοδήματος που λαμβάνουν οι πολύ πλούσιες οικογένειες. Το 1994, το κορυφαίο 5% των οικογενειών πήρε το 20,1% του συνολικού εισοδήματος. Έτσι, το συνολικό εισόδημα του πλουσιότερου 5% των οικογενειών ήταν μεγαλύτερο από το συνολικό εισόδημα του φτωχότερου 40%.

Ο Πίνακας 20.2 δείχνει, επίσης, τη διανομή του εισοδήματος σε διάφορα έτη, αρχίζοντας από το 1935. Η πρώτη εντύπωση που μας αφήνει ο

Έτος	Κατώτερο 20%	Δεύτερο 20%	Μεσαίο 20%	Τέταρτο 20%	Πέμπτο 20%	Κορυφαίο 5%
1994	4,2%	10,0%	15,7%	23,3%	46,9%	20,1%
1990	4,6%	10,8%	16,6%	23,8%	44,3%	17,4%
1980	5,2%	11,5%	17,5%	24,3%	41,5%	15,3%
1970	5,5%	12,2%	17,6%	23,8%	40,9%	15,6%
1960	4,8%	12,2%	17,8%	24,0%	41,3%	15,9%
1950	4,5%	12,0%	17,4%	23,4%	42,7%	17,3%
1935	4,1%	9,2%	14,1%	20,9%	51,7%	26,5%

Ο Πίνακας αυτός δείχνει το ποσοστό του συνολικού εισοδήματος που από τη φερεολογία που λαμβάνουν οι οικογένειες σε κάθε ένα από τα πέντε είκοσι τοις εκατό της διανομής του εισοδήματος, καθώς και το ποσοστό που λαμβάνουν οι οικογένειες που αποτελούν το κορυφαίο 5 τοις εκατό.

ΠΗΓΗ: U.S. Bureau of Censes.

πίνακας είναι ότι η διανομή του εισοδήματος γίνεται να είναι αμετάσταβη στο χρόνο. Κατά τις προηγούμενες δεκαετίες, το κατώτερο 20% των οικογενειών λάμβανε ποσοστό μεταξύ 4 και 5% του εισοδήματος, ενώ το πέμπτο 20% λάμβανε μεταξύ 40 και 50%. Η προσεχτικότερη εξέταση του πίνακα αποκαλύπτει ομοιότητες τόσο στο βαθμό ανισότητας. Από το 1935 ως το 1970, η διανομή του εισοδήματος γινόταν προσοδοτικά πιο ίση. Το μερίδιο του κατώτερου 20% αυξήθηκε από 4,1 σε 5,5%, και το μερίδιο του πέμπτου 20% έπεσε από 51,7 σε 40,9%. Τα πιο πρόσφατα χρόνια, όμως, το μερίδιο του κατώτερου 20% έπεσε από 5,5 σε 4,2%, ενώ το μερίδιο του πέμπτου 20% αυξήθηκε από 40,9 σε 46,9%.

Στο Κεφάλαιο 19 εξετάσαμε ορισμένους από τους λόγους της πρόσφατης αύξησης της ανισότητας. Η αύξηση του διεθνούς εμπόριου με χώρες φθηνής εργασίας και οι μεταβολές στην τεχνολογία τείνουν να μειώνουν τη ζήτηση για ανεκμεταλλή εργασία και να αυξάνουν τη ζήτηση για ειδικευμένη εργασία. Έτσι, οι μισθοί των ανεκμεταλλών εργατών έπεσαν σε σύγκριση με τους μισθούς των ειδικευμένων εργατών και η μεταβολή αυτή στους σχετικούς μισθούς διευθύνει την ανισότητα των οικογενειακών εισοδημάτων.

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες σημειώθηκε μια βαθιά μεταβολή στο γόλο των γυναικών στην οικονομία. Το ποσοστό των γυναικών που εργάζονται αυξήθηκε από 32% στη δεκαετία του 1950, σε 54% στη δεκαετία του 1990. Καθώς ο αριθμός των γυναικών, που ασχολούνται μόνο με τις δουλειές του σπιτιού μειώνεται συνεχώς, το εισόδημα μιας γυναίκας γίνεται ένας όλο και πιο σημαντικός προοδολογιστικός παράγοντας του συνολικού εισοδήματος μιας τυπικής οικογένειας.

Ενώ το κίνημα των γυναικών έχει οδηγήσει σε μεγαλύτερη ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση στην εκπαίδευση και στην εργασία, έχει επίσης οδηγήσει σε λιγότερη ισότητα στα οικογενειακά εισοδήματα. Ο λόγος είναι ότι η αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό ήταν η ίδια σε όλες τις εισοδηματικές ομάδες. Ιδιαίτερα, το κίνημα των γυναικών άσκησε μεγαλύτερη επιρροή σε γυναίκες που ανήκουν σε υψηλές εισοδηματικές τάξεις. Αλλάστε, οι γυναίκες χαμηλών εισοδηματικών τάξεων είχαν υψηλή συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό παλαιότερα, ακόμη και από τη δεκαετία του 1950, και η συμμετοχή τους μεταβλήθηκε λιγότερο.

Ουσιαστικά, το κίνημα των γυναικών έχει μεταβάλει τη συμμετοχή των συζύγων ανδρών που ανήκουν σε υψηλές εισοδηματικές

ΜΕΜΕΤΗ
ΠΕΡΙΠΤ
Το κίνη
των φυ
και η δι
του έτος

ομάδες. Στη δεκαετία του 1950, ένα διεθθυντικό στέλεχος εταιρείας ή ένας γιατρός θα νημεφεύσαν, πιθανότατα, μια γυναίκα που θα έμενε στο σπίτι για να φροντίζει τα παιδιά τους. Σήμερα, η σύζυγος ενός διεθθυντικού στέλεχους ή ενός γιατρού είναι πολύ πιθανό να είναι και η ίδια διεθθυντική στέλεχος εταιρείας ή γιατρός. Το αποτέλεσμα της *αλλαγής* αυτής ήταν τα πλούσια νοικοκυριά να γίνουν πλούσιότερα – ένα πρότυπο που διέγυνε την ανισότητα των οικογενειακών εισοδημάτων.

Όπως δείξαμε με το πιο πάνω παράδειγμα, η διανομή του εισοδήματος καθορίζεται τόσο από κοινωνικούς όσο και από οικονομικούς παράγοντες. Επιπλέον, η αλάνουρευτική άποψη ότι «η εισοδηματική ανισότητα είναι κακή» μπορεί να είναι παραπλανητική. Η αύξηση των ευκαιριών που προσφέρονται στις γυναίκες υπήρξε αποφασιστική εξέλιξη για την κοινωνία, ακόμη και αν ένα από τα αποτελέσματά της ήταν η διεύθυνση της ανισότητας των οικογενειακών εισοδημάτων. Όταν αξιολογούν κάποια μεταβολή στη διανομή του εισοδήματος, οι πολιτικοί οφείλουν να εξετάσουν τους λόγους της μεταβολής πριν αποφασίσουν κατά πόσον αυτή θα προκάλεσει κάποιο κοινωνικό πρόβλημα.

Η ισότητα για τις γυναίκες οδηγίες, τεχνικά, σε λιγότερη ισότητα για τα οικονομικά εισοδήματα.

**ΜΕΛΕΤΗ
ΕΠΙΤΡΟΣΗΣ
Οδηγητική
Αισιότητα
των Κόσμο**

Πώς συγχρίνεται η εισοδηματική ανισότητα που παρατηρείται στις Ηνωμένες Πολιτείες με εκείνη άλλων χωρών; Το ερώτημα είναι πρόγλυται ενδιαφέρον, αλλά η απάντησή του είναι προβληματική. Καμία χώρα στον κόσμο δεν συγχρενθώνει στοιχεία με τον ίδιο τρόπο. Ομοιότητες χώρες, παραδειγματός χώρα, συλλέγουν στοιχεία για τα ατομικά εισοδήματα, ενώ άλλες για τα οικογενειακά εισοδήματα. Έτσι, τα στοιχεία μιας χώρας μπορεί να μην είναι απολύτως συγκρίσιμα με τα στοιχεία κάποιας άλλης χώρας. Όταν παρατηρούμε:

λαίπων, κάποια διαφορά μεταξύ δύο χωρών, δεν μπορούμε να ξέχουμε αν αντανακλά μια πραγματική διαφορά στις οικονομίες ή αν, απλά, είναι διαφορά στον τρόπο με τον οποίο συλλέγονται τα στοιχεία.

Έχοντας κατά νου αυτή την προειδοποίηση, ας δούμε τον Πίνακα 20.3, στον οποίο συγχρίνεται η διανομή του εισοδήματος στις Ηνωμένες Πολιτείες με εκείνην έξι άλλων μεγάλων χωρών. Οι χώρες ταξινομούνται κατά τάξη ισότητας στη διανομή του εισοδήματος. Στην υψηλότερη θέση βρίσκεται η Ιαπωνία, στην οποία το πλουσιότερο 20% του πληθυσμού έχει εισόδημα μόνο 4 φορές περισσότερο από το φτωχότερο 20% του πληθυσμού. Στη χαμηλότερη θέση βρίσκεται η Βραζιλία, όπου το πλουσιότερο 20% έχει 30 φορές περισσότερο εισόδημα από το φτωχότερο 20%. Μολονότι όλες οι χώρες έχουν σημαντικές ανισότητες στη διανομή του εισοδήματος, ο βαθμός ανισότητας δεν είναι παντού ο ίδιος.

Όταν οι χώρες ταξινομούνται με κριτήριο την εισοδηματική ανισότητα, οι Ηνωμένες Πολιτείες βρίσκονται στο μέσον της κατάταξης. Το φτωχότερο 20% του πληθυσμού λαμβάνει το 4,7% του συνολικού εισοδήματος, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στην Ιαπωνία είναι 8,7 και στη Βραζιλία 2,1%. Η διανομή του εισοδήματος στις Ηνωμένες Πολιτείες είναι σχεδόν η ίδια με εκείνη του Ηνωμένου Βασιλείου. Η ομοιότητα των οικονομικών συστημάτων των δύο χωρών αντανακλάται σε μια παρόμοια διανομή του εισοδήματος.

Χώρα	Κατώτερο 20%	Αριστερο 20%	Μεσαίο 20%	Τετάρτο 20%	Ανώτερο 20%
Ιαπωνία	8,7%	13,2%	17,5%	23,1%	37,5%
Νότια Κορέα	7,4%	12,3%	16,3%	21,8%	42,2%
Κίνα	6,4%	11,0%	16,4%	24,4%	41,8%
Ηνωμένες Πολιτείες	4,7%	11,0%	17,4%	25,0%	41,9%
Ηνωμένο Βασίλειο	4,6%	10,0%	16,8%	24,3%	44,3%
Μεξικό	4,1%	7,8%	12,3%	19,9%	55,9%
Βραζιλία	2,1%	4,9%	8,9%	16,8%	67,5%

ΠΙΝΑΚΑΣ 21
Αισιότητα
Εισοδήματος
σε Διαφορές

⇨ Ο Πίνακας αυτός δείχνει το ποσοστό του συνολικού εισοδήματος που λαμβάνουν οι οικονομίες πριν από τη φορολογία σε κάθε ένα από τα πέντε είκοσι τοις εκατό της διανομής του εισοδήματος.

πηγή: World Development Report, 1994, σσ. 220-221.

▶▶ **ΕΝΑ ΣΥΝΗΘΕΣ ΜΕΤΡΟ** της διανομής του εισοδήματος είναι το ποσοστό της φτώχειας. **Ποσοστό της φτώχειας** (poverty rate) είναι το ποσοστό του πληθυσμού το οποίο έχει οικογενειακό εισόδημα χαμηλότερο από ένα α-πόλυτο επίπεδο που αποκαλείται **όριο φτώχειας** (poverty line). Το όριο της φτώχειας ορίζεται από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση ως ίσο περίπου με το τριτάδιο του κόστους εξασφάλισης διατροφής. Το όριο αυτό με-ταβάλλεται κάθε χρόνο ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι μεταβολές στο επίπεδο των τιμών, και εξαστάται από το μέγεθος της οικογένειας.

Για να πάροουμε μια ιδέα σχετικά με το τι αποκαλύπτει το ποσοστό της φτώχειας, ας δούμε τα στοιχεία για το 1994. Το έτος αυτό, η μέση οικογε-νεια στις Ηνωμένες Πολιτείες είχε εισόδημα 39.000 δολάρια και το όριο της φτώχειας για μια τετραμελή οικογένεια ήταν 15.141 δολάρια. Το πο-σοστό της φτώχειας ήταν 14,5%. Με άλλα λόγια, το 14,5% του πληθυ-σμού των Ηνωμένων Πολιτειών ήταν μέλη οικογενειών με εισοδήματα κάτω από το όριο της φτώχειας για το μέγεθος της οικογένειάς τους.

Στο Σχήμα 20.1 βλέπουμε πως εξελίχθηκε το ποσοστό φτώχειας από το 1959 έτος από το οποίο άρχισαν να υπάρχουν επίσημα στοιχεία μέχρι το 1995. Βλέπουμε, λοιπόν, ότι το ποσοστό της φτώχειας έπεσε από 22,4% το 1959, στο 11,1% το 1973. Η μείωση αυτή δεν είναι ακατάλλητη, δεδομένου ότι το μέσο εισόδημα της οικονομίας (αποταμωθιμένο) αυ-

ξήθηκε περισσότερο από 50% στη διάρκεια της περιόδου αυτής. Επειδή το όριο της φτώχειας είναι ένα απόλυτο και όχι ένα σχετικό μέτρο, περιο-σσότερες οικογένειες ανεβαίνουν πάνω από το όριο της φτώχειας καθώς η οικονομική μεγέθυνση ωθεί ολόκληρη τη διανομή του εισοδήματος προς τα πάνω. Όπως είχε πει κάποτε ο Τζον Φ. Κένεντι, η πάλη για ανεβάζει όλες τις βάρες.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, όμως, η οικονομική ανάπτυξη σταμάτησε να ανεβάζει όλες τις βάρες. Παρά τη συνεχή (αν και κάπως βραδύτερη) αύξηση του μέσου εισοδήματος, το ποσοστό της φτώχειας δεν μειώθηκε, αλλά μάλλον αυξήθηκε κάπως. Η στασιμότητα αυτή στην κατανομή της φτώχειας συνδέεται στενά με την αυξανόμενη ανωδό-τητα την οποία διαπιστώσαμε στον Πίνακα 20.2. Μολονότι η οικονομική μεγέθυνση αύξησε το εισόδημα της μέσης οικογένειας, η αύξηση της ανω-δότητας δεν επέτρεψε στις πιο φτωχές οικογένειες να συμμετάσχουν στην οικονομική ευημερία.

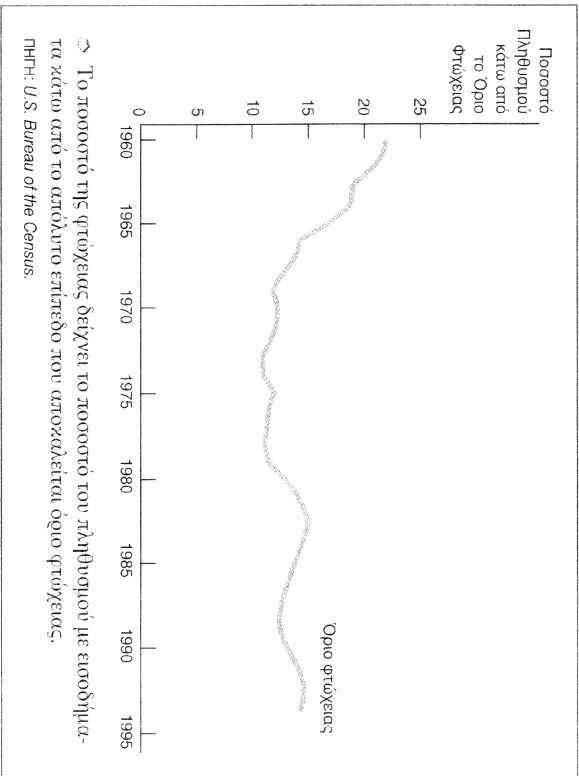
Η φτώχεια είναι μια οικονομική αργόποια που επηρεάζει όλες τις ο-μάδες του πληθυσμού, όχι όμως όλες με την ίδια συχνότητα. Ο Πίνακας 20.4 δείχνει τα ποσοστά φτώχειας για ορισμένες ομάδες, και αποκαλύ-πτει τρία εκπληκτικά αποτελέσματα:

- ▶ Η φτώχεια συνδέεται με τη φτώχη. Οι μαιγοί και οι ισοανόφοροι έ-χουν τρεις φορές περισσότερες πιθανότητες να βρεθούν κάτω από το όριο της φτώχειας από ό,τι οι λευκοί.
- ▶ Η φτώχεια συνδέεται με την ηλικία. Τα παιδιά έχουν περισσότερες πι-θανότητες από το μέσο όρο να είναι μέλη φτωχών οικογενειών και οι ηλικιωμένοι έχουν λιγότερες πιθανότητες από το μέσο όρο να είναι φτωχοί.
- ▶ Η φτώχεια συνδέεται με τη σύνθεση της οικογένειας. Οι οικογένειες με αζητητά μια ενήλικη γυναίκα, χωρίς σύζυγο, έχουν διπλάσιες πιθα-νότητες να ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας σε σύγκριση με τη μέ-ση οικογένεια.

Ομάδα	Ποσοστό φτώχειας
Όλα τα άτομα	14,5%
Λευκοί	11,7%
Μαύροι	30,6%
Ισοανόφοροι	30,7%
Παιδιά (κάτω των 18 ετών)	21,8%
Ηλικιωμένοι (άνω των 64 ετών)	11,7%
Οικογένειες με αζητητά γυναίκα, χωρίς σύζυγο	38,6%

ΠΗΓΗ: U.S. Bureau of the Census. Τα στοιχεία είναι για το 1994.

ΣΧΗΜΑ 20.1
Το Ποσοστό
της φτώχειας

▶ Το ποσοστό της φτώχειας δείχνει το ποσοστό του πληθυσμού με εισοδήμα-τα κάτω από το απόλυτο επίπεδο που αποκαλείται όριο φτώχειας.
ΠΗΓΗ: U.S. Bureau of the Census.

Τα τρία αυτά γεγονότα χαρρακτηρίζουν την κοινωνία των Ηνωμένων Πολιτειών για πολλά χρόνια και δείχνουν ποιοι άνθρωποι έχουν περισσότερες πιθανότητες να είναι φτωχοί. Οι επιδόσεις αυτές όδουν ταυτόχρονα: Μετάξυ των παιδιών μαύρων ή ισπανόφωνων οικογενειών με αγγλικά γυναικά, πάνω από τους μισούς ζούσαν στη φτώχεια.

▼ ▲ ΒΑΗΜΑΤΑ ΜΕΤΡΗΣΗ ΙΣΟΤΗΤΑΣ

ΜΟΝΟΝΟΤΗ ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ για τη διανομή του εισοδήματος και το ποσοστό της φτώχειας μιάς βοηθούν να σχηματίσουμε κάποια ιδέα για την ανισότητα στην κοινωνία μιάς, η εμνησκία των στοιχείων αυτών δεν είναι τόσο απλή όσο μπορεί να νομίζει κανείς αρχικά. Τα στοιχεία αφορούν επίοια εισοδήματα νοικοκυριών. Επειο, όμως, για το οποίο νοιάζονται οι άνθρωποι δεν είναι τα εισοδήματά τους, αλλά η ικανότητά τους να διατηρούν ένα ικανοποιητικό επίπεδο ζωής. Για πολλούς λόγους, τα στοιχεία για τη διανομή του εισοδήματος και το ποσοστό της φτώχειας μιάς δίνουν μια ατελή εικόνα της ανισότητας των βιοτικών επιπέδων. Θα εξετάσουμε τώρα τους λόγους αυτούς.

Ισοστικές Οι μετρήσεις της διανομής του εισοδήματος και του ποσοστού της φτώχειας στήρίζονται στο χρημαστικό εισόδημα των οικογενειών. Μέσα από διάφορα χαρτικά προγράμματα, όμως, οι φτωχοί λαμβάνουν πολλά μη χρημαστικά βοηθήματα, όπως τα κουπόνια τροφίμων, η επιδότηση ενοικίου και οι υπηρεσίες υγείας. Τα βοηθήματα αυτά δίνονται με τη μορφή αγγθών και υπηρεσιών και όχι με τη μορφή χρημαστος και νοοιάζονται **μεταβαστικές πληρωμές σε είδος** (in-kind transfers). Οι συνθήεις μετρήσεις του βέλθου της ανισότητας δεν λαμβάνουν υπόψη αυτές τις μεταβαστικές πληρωμές σε είδος.

Επειδή αποδέκτες των μεταβαστικών πληρωμών σε είδος είναι κυρίως τα φτωχότερα μέλη της κοινωνίας, η αποτυχία να συνυπολογιστούν οι πληρωμές αυτές ως μέρος του εισοδήματος επηρεάζει σηματοικά το μετρούμενο ποσοστό φτώχειας. Σήμωνα με μέλητη της Υπηρεσίας Αποργαφών, αν οι μεταβαστικές πληρωμές σε είδος συμπεριλαμβάνονταν στο εισόδημα, στην αγορά αεία τους, τα μέλη των οικογενειών που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας θα ήταν κατά 10% λιγότερα από ό,τι δείχνουν τα επίσημα στατιστικά στοιχεία.

Ο σηματοικός γόδος των μεταβαστικών πληρωμών σε είδος καθιστά την αξιολόγηση των μεταβδών στη φτώχεια πολύ δύσκολη. Με την πρόοδο του χρόνου, καθώς η χαρτική πολιτική ενίσχυσης των φτωχών εξελίσσεται, η σύνθεση της βοήθειας ανάμεσα σε μεταβαστικές πληρωμές σε χρήμα και σε μεταβαστικές πληρωμές σε είδος μεταβάλλεται. Ορισμένες διακυμάνσεις στο μετρούμενο ποσοστό φτώχειας, επομένως,

αυτανεκαλών μιάλον τη μορφή της χαρτικής βοήθειας παρά την πραγματική έκταση της οικονομικής στέτησης.

Τα εισοδήματα διαφέρουν κατά προβλέψιμο τρόπο στη διάρκεια της ζωής ενός ανθρώπου. Ένας νεος εργάτης, ιδίως όταν βρίζεται σε περίοδο μαθητείας, έχει χαμηλό εισόδημα. Το εισόδημα του αυξάνει καθώς αποκτά εμπειρία και πείρα, φτάνει στο υψηλότερο επίπεδο στην ηλικία περίπου των πενήντα ετών, και μετά πέφτει απότομα όταν ο εργάτης συντάξιοδοτείται στην ηλικία περίπου των 65 ετών. Το κανονικό αυτό πρότυπο της διακυμάνσης του εισοδήματος ονοιάζεται **κύκλος ζωής** (life cycle).

Επειδή οι άνθρωποι μπορούν να δανειζονται και να αποταμιεύουν για να εξομαλώουν τις μεταβδές του κύκλου της ζωής τους, το βιοτικό τους επίπεδο κάθε έτους εξαρτάται περισσότερο από το εισόδημα όνου του κύκλου της ζωής τους παρά από το εισόδημα του έτους αυτού. Οι νέοι συχνά δανειζονται, ίσως για να πάνε στο σχολείο ή να αγοράσουν σπίτι, και εξοφλούν τα δάνεια αυτά αργότερα, όταν τα εισοδήματά τους είναι υψηλότερα. Οι άνθρωποι έχουν υψηλότερα ποσοστά αποταμίευσης όταν είναι μεσήλικες. Επειδή οι άνθρωποι μπορούν να κάνουν αποταμίευσεις οκτετόμενοι τα χρόνια που θα έχουν σταματήσει να εργάζονται, οι μεγάλες μειώσεις του εισοδήματος τους μετά τη συντάξιοδότησή τους δεν είναι απαραίτητο να συνοδεύονται από παρόμοιες μειώσεις του βιοτικού επιπέδου.

Το κανονικό αυτό πρότυπο του κύκλου της ζωής προκαλεί ανισότητα στη διανομή του ετήσιου εισοδήματος, αλλά δεν αντιπροσωπεύει πραγματική ανισότητα σε βιοτικό επίπεδο. Για να μετρήσουμε την ανισότητα των βιοτικών επιπέδων στην κοινωνία μιάς, πιο κατάλληλο μέτρο είναι η διανομή των εισοδημάτων ολόκληρης της ζωής των ανθρώπων παρά η διανομή των ετήσιων εισοδημάτων. Δυστυχώς, στοιχεία για τα εισοδήματα ολόκληρης της ζωής δεν είναι αμέσως διαθέσιμα. Ωστόσο, όταν εξετάζουμε στοιχεία για την ανισότητα είναι σηματοικό να θυμιάστε τον κύκλο της ζωής. Επειδή το εισόδημα ολόκληρης της ζωής ενός ατόμου εξομαλύνει τα ανώτατα και τα κατώτατα σημεία του κύκλου της ζωής, τα εισοδήματα ολόκληρης της ζωής είναι ασφαλώς πιο δίκαια κατανομημένα σε σύγκριση με τα ετήσια εισοδήματα.

Τα εισοδήματα διαφέρουν στη διάρκεια της ζωής των ανθρώπων όχι μόνο επειδή είναι προβλέψιμη η διακυμάνση του εισοδήματος ολόκληρου του κύκλου ζωής ενός ανθρώπου, αλλά και επειδή επδούν τυχαίοι και προσοδικοί παράγοντες. Μια χρονιά, ο πατέρας καταστρέφει τη σοδειά πορτοκαλιών στη φλόγιντα και οι παρταγωγοί πορτοκαλιών βέτουν τα

Ο Οικοποι
Κυκλος Ζι
το κανονικ
διακυμάνση
τη διάρκεια
εισοδήματο
ενός ατόμο

Προσοδην
Ένατη Μι
Διαρκούς
Εισοδήμα

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ στατιστικό μέγεθος που παραχολογείται πολύ στενά. Παρά ταύτα, όπως γίνεται φανερό από το άρθρο που ακολουθεί, η μέτρηση του έχει γίνει στόχος έτητων ερευνητών.

Τα Παλιά Ελαττώματα Υπομεθουν τα Νέα Στοιχεία για το Επίπεδο της Φτώχειας

Της DANA MILBANK

Υπαρχουν ψεύματα, ορατά ψεύματα, και στατιστικά στοιχεία. Υπαρχουν, ακόμη, τα επίσημα στοιχεία για τη φτώχεια.

Σήμερα το ημί, πλήθος δημοσιογράφων θα έχει συγκεντρωθεί στο Υπουργείο Εμπορίου στην Ουάσινγκτον για να ακουσει από την Υπηρεσία Αποψοφών την ανακοίνωση του αριθμού των Αμερικανών που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας. Η Υπηρεσία Αποψοφών θα ανακοινώσει, επίσης, στοιχεία για το εισόδημα των νοικοκυριών που θα μας αποκάλυψουν αν οι ηθικοί οι ετακοουθούν να γίνονται ηθικοί οι ετακοουθούν και θα διακωλύουν να γίνουν ηθικοί οι ετακοουθούν. Οι ηθικοί και οι ηθικοί ηθικότεροι. Οι ηθικοί θα συζητήσουν και θα διακωλύουν να γίνουν ηθικοί οι ετακοουθούν. Διαφορές ομάδες συμπεριφέρονται θα τα παρακωλύουν όπως βέλους. Και οι παρακωλύουν θα τα επικαλεστούν για να παρακωλύουν την εφαρμογή 27 υπονομιών των προγραμμάτων, όπως τα κούρνια Προφίμων, το σύστημα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, οι επιδοτήσεις νέων επιχειρήσεων και τα οκωδικά ψεύματα.

Υποσημείωση: Τα στατιστικά στοιχεία είναι ύποπτα.

* Το 1727, η Ακαδημία της Ρωσίας περιόρισε στις νότιες επαρχίες της αυτοκρατορίας της. Ο πρωθυπουργός της Έντγουορντ Αλέξανδροντ Πορτέγιαν, έγραψε ποταού μια μέρα πριν για να στήσει φετιχτες προθήκες που έκαναν τα ετακοουμένα χωριά να φαίνονται ότι επιημερούν. Από τότε ο όρος «χωριά Πορτέγιαν» χρησιμοποιείται για να περιγράψει καταστάσεις φαντασματικής επιημέρας που δεν έχουν, ωστόσο, καμιά σχέση με την πραγματική κατάσταση της οικονομίας.

Ετσι σκέπτονται οι συντηρητικοί. Το Heritage Foundation χαρακτηρίζει την έκθεση ως «ορθοεικό τουρος εκστρατεία παρανηροφρονησ» και την Υπηρεσία Αποψοφών ως «Χωριά Πορτέγιαν»⁸⁸.

Αλλά και οι φιλελεύθεροι σκέπτονται το ίδιο. Η Υπηρεσία Αποψοφών χρησιμοποιεί στοιχεία «τέλειος ξεπερασμένα, με μια τεχνική που δεν επιρριεται να συκαθούν ασφαλή συμπερασματά». Λέει η Rebecca Blank, επικεφαλής του Northwestern University.

Ακόμη και η Υπηρεσία Αποψοφών παραδέχεται ότι υπάρχει πρόβλημα. «Το μέτρο που χρησιμοποιείται σήμερα έχει ελαττώματα», λέει ο Daniel Weinberg, διευθυντής Τμήματος της Υπηρεσίας Αποψοφών, ο οποίος θα ανακοινώσει σήμερα τα νέα στοιχεία. «Έχω επισημάνει από χρόνια το πρόβλημα αυτό».

Ποιο είναι το κύριο πρόβλημα; Η μεθοδολογία που κριμείται πίσω από τα στοιχεία για το εισόδημα και τη φτώχεια αντιστα στο 1963 και παραβλέπει τις τερσότητες αλλαγές στα προγράμματα για τους φτωχούς. Με επιρριή 13 ακαδημαϊκών, που συγκαριήθηκε με το Νόμο για την Εισοδηματική Σημείη των Οικογενειών, δανήθηκε 1 εκατομμύριο δολάρια και συνετέη έκθεση 500 σελίδων το Μάιο με την οποία αναστοίσε την ριζική επανεξέταση της μεθοδολογίας. Μέχρι σήμερα δεν έχει γίνει ποτε. Η Υπηρεσία Διοικήσης και Προνομιολογισμού χρησιμοποιεί τα στοιχεία της Υπηρεσίας Αποψοφών για να προσδιορίσει το όριο της φτώχειας. Ορισμοί, όσον αφορά την αναδιανομή των

Βοηθημάτων στις πολιτες που έχουν ανάγκη δικαιοτυα να έχει γνάμη και το Κογκρέσο. «Έχουμε ένα πολιτικό βράχο στη μέση του δρομού», λέει ο Douglas Besharov του American Enterprise Institute, μιος συντηρητικής θέσεως οκείλων.

Η μεθοδολογία αμφισβητούνταν ήδη από το 1963, όταν το όριο της φτώχειας το έθετε η Mollie Orshansky, υπαλληλος του διοικήτικού τμήμα που αντεταί σήμερα το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Πρόνομιας (Department of Health and Human Services). Η κ. Orshansky, συνταξιοούχος σήμερα, λέει ότι οι εκτιμήσεις της σημεριότες ανοκλειστικά σε μια έρευνα για τους ηλικιωμένους, αλλά τις αφετηρίστηκε ο Πρόεδρος Τζόνσον, ο οποίος ζήτουσε επιλογιώς ένα εθικό μέτρο της φτώχειας.

Το μέτρο αυτό, που εξακοουθεί για χρησιμοποιείται μέχρι σήμερα σημεριότεται σε μια επιρριση του Υπουργείου Γεωργίας όσον αφορά το χρηματικό ποσο που κριμείται ένα στομο για να εξασφαλίσει τροφή για ένα χρόνο. Το ποσο αυτό πολλαπλασιάζεται, κοτιση, επί τρία για να συμπεριληφθούν και άλλες οι άλλες δαντες και προσαρμυζείται αναλόγη με το μέγεθος της οικογένειας.

Εντούτοις, το όριο της φτώχειας μετρά μόνο το εισόδημα πριν από τη φορολογία, χωρίς καμιά αναφορά στις με-

ταβριστικές πληρωμές σε είδος, όπως τα κούρνια Προφίμων, και χωρίς να ανυπολογίζεται ο αρνητικός φροδος εισοδήματος. Αν συμπεριληφθούν και τα βοηθήματα αυτά, η φτώχεια θα εμφανιζόταν σηματικά μικρότερη. Δεν υπολογίζεται, επίσης, η φρονιδα των παιδιών και τα μεταφορικά έξοδα, με αποτέλεσμα να εμφανίζεται μικρότερος ο αριθμός των εργαζομένων φτωχών. Δεν εξετιζονται, ακόμη, οι περιφερειακές διαφορές του κόστους ζωής, μοδονοτι ένας αγρότης της πολιτείας του Μισσιουπ πληρωεί πολύ μικρότερο νοκιο από έναν κατοικο του Μανχάταν – η αλήθεια που υπερεκτιμα τον αριθμό των φτωχών των αστικών κέντρων και υτιοεκτιμά τον αριθμό των φτωχών των αγροτικών περιοχών».

Οι αναλύτες της φτώχειας, όπως και αν είναι οι πολιτες τους πεποιθήσεις, παραδέχονται ότι το μέτρο του επιπέδου της φτώχειας και του εισοδήματος έχουν αλωιδεί τόσο πολύ που είναι δυνατόν να συκαλυπτούν τις πραγματικές τσεες. Η καθηγήτρια Blank υποσημείη ότι είναι «πολύ πιθανό» η πραγματική τσση, με την παροδο του χρόνου, να μην είναι η αύξηση της φτώχειας και η διεύρυνση των ανισοτήτων, όπως αναφέρουν τα στατιστικά στοιχεία, αλλά ακριβώς η αντίθετη.

Πηγή: *The Wall Street Journal*, 5 Οκτωβρίου 1995, σ. 11.

εισοδηματά τους να μειώνονται ποσοσηνά. Ταυτόχρονα, ο πτωχέτος που έταληξε την φτώχεια ανέβασε τις τιμές των πογοτακωδιών, με αποτέλεσμα οι παραγωγικοί πογοτακωδιών της Καλάφονας να δουν το εισόδημά τους να αυξάνεται ποσοσηνά. Τον ετιόμενο χρόνο μπορεί να συμβεί το αντίστροφο.

Όπως ακριβώς οι άνθρωποι μπορούν να δανειζονται και να δανειζονται για να εξοικονομούν τη διακωμίωση του εισοδηματος ολόκληρης της ζωής τους, μπορούν επίσης να δανειζονται και να δανειζονται για να εξοικονομούν τη ποσοσηνή διακωμίωση του εισοδηματός τους. Όταν οι

παράγονται ποσοτικών της Καλιφόρνιας έχουν μια καλή χρονιά, θα ήταν πολύ ανήθοι αν ξόδευαν όλο το πρόσθετο εισόδημά τους. Αρπάζοντας, αποταμιεύουν μέρος του πρόσθετου εισοδήματός τους, γνωρίζοντας ότι η καλή τύχη τους είναι απίθανο να διαρκέσει για πολύ. Ομοίως, οι παράγοντες ποσοτικών της Φλόριδα αντιδρούν στο προσοιγνό χαμηλό εισόδημά τους χρησιμοποιώντας μέρος των αποταμιεύσεων τους για τις τρέχουσες ανάγκες τους ή καταφεύγοντας σε δανεισμό. Στο βαθμό που μια οικογένεια αποταμιεύει και δανείζεται για να εξοικονομήσει τις προσαρμογές διατηρήσεως του εισοδήματός της, οι μεταβολές αυτές δεν επηρεάζουν το βιοτικό της επίπεδο. Η ικανότητα μιας οικογένειας να αγοράζει αγαθά και υπηρεσίες εξαρτάται, σε μεγάλο βαθμό, από το **μόνιμο (δυσκίνη) εισόδημα** (permanent income), που είναι το καλνικό ή μέσο εισόδημά της.

Για να μετρήσουμε την ανισότητα των βιοτικών επιπέδων, η διανομή του μόνιμου εισοδήματος είναι το κατάλληλο μέτρο από τη διανομή του τρέχονου εισοδήματος. Αν και είναι δύσκολη η μέτρηση του, το μόνιμο εισόδημα είναι σημαντική έννοια. Επειδή από το μόνιμο εισόδημα αποκλείονται οι προσωρινές μεταβολές του εισοδήματος, το μόνιμο εισόδημα διασέεται πιο δίκαια από ό,τι το τρέχον εισόδημα.

▼ ▲ **ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΜΕΧΡΙΝ ΜΕΓΙΣΤΕΣ ΦΟΡΕΣ ΓΙΑ «ΤΛΟΥΣΙΟΥΣ» ΚΑΙ «ΦΤΩΧΟΥΣ»** ΛΕΣ **ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ** και οι ομάδες αυτές αποταμιεύονται από τις ίδιες οικογένειες κάθε χρόνο. **ΙΝΗΛΙΚΟΤΗΤΑ** Στην πραγματικότητα, δεν συμβαίνει πάντοτε αυτό. Η οικονομική κινητικότητα (economic mobility), δηλαδή η κίνηση των ανθρώπων μεταξύ εισοδηματικών ομάδων, είναι σημαντική στην οικονομία των Ηνωμένων Πολιτειών. Η άνοδος στην εισοδηματική κλίμακα μπορεί να οφείλεται στην καλή τύχη ή στη σκληρή δουλειά και αντίθετα, η πτώση σε χαμηλότερες βαθμίδες της εισοδηματικής κλίμακας μπορεί να οφείλεται στην ατυχία ή στην οκνηρία. Μέρος της κινητικότητας αυτής αντανακλά προσωρινές διακυμάνσεις του εισοδήματος, ενώ κάποιο άλλο μέρος της αντανακλά μόνιμότερες μεταβολές στο εισόδημα.

Επειδή η οικονομική κινητικότητα είναι τόσο μεγάλη, πολλοί από εκείνους που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας βελτιώνονται στην κατάσταση αυτή προσωρινά μόνο. Η φτώχεια είναι μακροχρόνιο πρόβλημα για ένα σχετικά μικρό αριθμό οικογενειών. Σε μια κανονική περίοδο δέκα ετών, περίπου μία στις τέσσερις οικογένειες βελτιώνεται κάτω από το όριο της φτώχειας για ένα τουλάχιστον έτος. Ωστόσο, λιγότερο από το 3% βελτιώνεται κάτω από το όριο της φτώχειας για οκτώ ή περισσότερα χρόνια. Επειδή είναι πολύ πιθανό οι προσωρινά φτωχοί και οι μόνιμα φτωχοί να αντιμετωπίσουν διαφορετικά προβλήματα, τα μέτρα που παίρνει

το κράτος για την καταπολέμηση της φτώχειας πρέπει να κάνουν τη διακρίση μεταξύ των δύο ομάδων.

Ένας άλλος τρέχον μέτρο της οικονομικής κινητικότητας είναι η μονιμότητα της οικονομικής επιτυχίας από γενιά σε γενιά. Οι οικονομολόγοι που έχουν μελετήσει το θέμα αυτό διαπιστώνουν σημαντική κινητικότητα. Αν ένας εργάτης κερδίζει 20% περισσότερο εισόδημα από το μέσο όρο της γενιάς του, ο γιος του θα κερδίζει πιθανότατα 8% περισσότερο εισόδημα από το μέσο όρο της δικής του γενιάς. Δεν υπάρχει καμία συσχέτιση ανάμεσα στο εισόδημα του πατέρα και στο εισόδημα του γιου.

Ένα αποτέλεσμα της μεγάλης οικονομικής κινητικότητας είναι ότι η οικονομία των Ηνωμένων Πολιτειών είναι γειάτη από αυτοδημιούργητους εκατομμυριούχους (αλλά και από κληρονόμους που έχουν καταστράψει τις περιουσίες που κληρονόμησαν). Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις για το 1996, γύρω στα 2,7 εκατομμύρια νοικοκυριά στις Ηνωιές Πολιτείες έχουν κληρονομήσει περιουσία (ενεργητικό μείον υποχρεώσεις) που ξεπερνά το 1 εκατομμύριο δολάρια. Τα νοικοκυριά αυτά αντιπροσέπουν το 1,5% του πληθυσμού. Περίπου τέσσερις από τους πέντε εκατομμυριούχους δημιουργήσαν μόνοι τους την περιουσία τους, όπως με την ίδρυση κάποιας επιχείρησης ή με την άνοδό τους στην ιεραρχία κάποιας εταιρείας. Μόνον ένας από τους πέντε εκατομμυριούχους κληρονόμησε την περιουσία του.

► ΕΡΩΤΗΜΑ: Τι μετά το ποσοτό της φτώχειας; ► Περιγράψτε τρία πιθανά προβλήματα στην εμνηνία του μετρούμενου ποσοτού της φτώχειας.

ΕΙΛΑΜΕ ΜΟΛΙΣ ΠΟ ΠΑΝΩ ΠΩΣ διασέεται το εισόδημα της οικονομίας και εξετάσαμε μερικά από τα προβλήματα που ανακύπτουν κατά την προσπάθεια εμνηνίας της μετρούμενης ανισότητας. Θα στρέψουμε τώρα την προσοχή μας σε ένα ερώτημα πολιτικής: Τι μπορεί να κάνει το κράτος ή η κυβέρνηση για την οικονομική ανισότητα;

Το ερώτημα αυτό δεν αφορά μόνο στην οικονομική. Η οικονομική ανισότητα μόνη της δεν μπορεί να μας αποκαλύψει αν οι πολιτικοί θα προσπαθήσουν να κάνουν την κοινωνία μας πιο δίκαιη. Οι απόψεις μας γύρω από το ερώτημα αυτό είναι, σε μεγάλο βαθμό, ζήτημα πολιτικής φιλοσοφίας. Ωστόσο, επειδή ο ρόλος του κράτους στην αναδιανομή του εισοδήματος είναι κεντρικός σε τόσο πολλές συζητήσεις σχετικά με την οικονομική πολιτική, εδώ θα κάνουμε μια παρέμβαση από την οικονομική επιστήμη για να ασχοληθούμε λίγο με την πολιτική φιλοσοφία.

▼ ▲ ΜΙΑ ΕΞΕΧΟΝΤΑ ΣΥΝΑΗ ΣΚΕΨΗΣ στην πολιτική φιλοσοφία είναι ο **ωφελισμός ληθισμός** (utilitarianism). Ιδρυτές του ωφελισμού είναι οι Άγγλοι φιλόσοφοι Jeremy Bentham (1748-1832) και John Stuart Mill (1806-1873). Σε μεγάλο βαθμό, σκοπός των ωφελιστών είναι η εφαρμογή της λογικής των ατομικών αποφάσεων σε ζητήματα που αφορούν την ηθική και την πολιτική του κράτους.

Αγερήρια του ωφελισμού είναι η αντίληψη περί **χρησιμότητας** (utility), του επιπέδου της ευτυχίας ή της ικανοποίησης που αποκομίζει ένας άνθρωπος από τις δραστηριότητες της ζωής του. Η χρησιμότητα είναι μέτρο της ευημερίας και, κατά τους ωφελιστές, είναι ο τελικός σκοπός όλων των δημοσίων και ιδιωτικών ενεργειών. Ενδεδειγμένος σκοπός του κράτους, όπως υποστηρίζουν, είναι να μεγιστοποιεί το άθροισμα της χρησιμότητας όλων των μελών της κοινωνίας.

Η συνηγορία του ωφελισμού υπέρ της αναδιανομής του εισοδήματος στηρίζεται στην παραδοχή της *φθίνουσας οριακής χρησιμότητας*. Φαίνεται λογικό, ένα επιπλέον δολάριο εισοδήματος να προσφέρει σε έναν φτωχό περισσότερο πρόσθετη χρησιμότητα από εκείνη που προσφέρει σε έναν πλούσιο. Με άλλα λόγια, όταν αυξάνεται το εισόδημα ενός ατόμου, μειώνεται η πρόσθετη ευημερία που αποκομίζει από το κάθε πρόσθετο δολάριο εισοδήματος. Από τη λογική αυτή παραδοχή, μαζί με τον ωφελιστικό σκοπό της μεγιστοποίησης της συνολικής χρησιμότητας, συνεπάγεται ότι το κράτος οφείλει να επιδιώξει τη δικαιότερη διανομή του εισοδήματος.

Το επιχείρημα είναι απλό: φανταστείτε ότι ο Πέτρος και ο Παύλος είναι όμοιοι, με μόνη διαφορά ότι ο Πέτρος κερδίζει 80.000 δολάρια το χρόνο και ο Παύλος 20.000 δολάρια. Στην περίπτωση αυτή, αν πιάσουμε ένα δολάριο από τον Πέτρο και το δώσουμε στον Παύλο θα μειώσουμε τη συνολική ικανοποίηση του Πέτρο και θα αυξήσουμε εκείνη του Παύλου. Ωστόσο, εξαιτίας της φθίνουσας οριακής χρησιμότητας, η μείωση της ικανοποίησης του Πέτρο θα είναι μικρότερη από την αύξηση της ικανοποίησης του Παύλου. Επομένως, η αναδιανομή του εισοδήματος αυξάνει τη συνολική χρησιμότητα, που είναι ο αντικειμενικός σκοπός του ωφελισμού.

Κατ' αρχάς, το ωφελιστικό αυτό επιχείρημα μπορεί να θεωρηθεί ότι οημάινει πως το κράτος οφείλει να συνεχίσει την αναδιανομή του εισοδήματος μέχρις ότου όλα τα μέλη της κοινωνίας να έχουν ακριβώς το ίδιο εισόδημα. Παράγματι, αυτό θα μπορούσε να υποστηριχθεί αν το συνολικό ποσό του εισοδήματος ήταν σταθερό 100.000 δολάρια στο παραδείγμα μας. Στην πραγματικότητα, όμως, δεν είναι. Οι ωφελιστές απορρίπτουν την πλήρη εξίσωση των εισοδημάτων, επειδή αποδέχονται μία από τις

Δέκα Αρχές της Οικονομικής, που παρουσιάσαμε στο Κεφάλαιο 1: οι άνθρωποι ανταποκρίνονται σε κίνητρα.

Για να πάει από τον Πέτρο και να δώσει στον Παύλο, η κυβέρνηση πρέπει να εφαρμόσει ορισμένες αναδιανομής του εισοδήματος, όπως η φορολογία του εισοδήματος και το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας. Με τις πολιτικές αυτές, εκείνοι που έχουν υψηλά εισοδήματα θα πληρώνουν υψηλούς φόρους, ενώ θα μεταβιβάζεται εισόδημα σε εκείνους που έχουν χαμηλά εισοδήματα. Ωστόσο, όπως είδαμε στα Κεφάλαια 8 και 12, οι φόροι στρεβλώνουν τα κίνητρα και προκαλούν μη αντιπροσβλέπτες απώλειες. Αν το κράτος αφαιρεθεί από ένα άτομο το πρόσθετο εισόδημα που θα μπορούσε να κερδίσει, είτε με την αύξηση της φορολογίας εισοδήματος είτε με τη μείωση των μεταβιβαστικών πληρωμών, τόσο ο Πέτρος όσο και ο Παύλος δεν θα έχουν κίνητρο να εργαστούν οζλήγοτερα. Και καθώς θα εγγύζονται λιγότερο, το εισόδημα της κοινωνίας θα μειωθεί, πράγμα που σημαίνει ότι θα μειωθεί και η συνολική χρησιμότητα. Η ωφελιστική κυβέρνηση οφείλει να σταθμίσει το κέρδος από τη δικαιότερη διανομή του εισοδήματος, με τη ζημιά που προκαλεί η στρεβλώση των κινήτρων. Για να μεγιστοποιήσει, επομένως, τη συνολική χρησιμότητα, μια κυβέρνηση οφείλει να μην οδηγήσει τα πράγματα μέχρι του σημείου που να διαστέμματα απολύτως ίσα το εισόδημα στην κοινωνία.

Μια γνοοστη παραβολή γίνεται πως στη λογική των ωφελιστών. Φαίνεται ότι ο Πέτρος και ο Παύλος είναι διαφορετικοί τξξιδιώτες που έχουν παγιωθένει σε διαφορετικά σημεία στην εξημέ. Η όση του Πέτρο έχει πολύ νερό, ενώ εκείνη του Παύλου λίγο. Αν το κράτος μπορούσε να μεταφέρει νερό από τη μία όση στην άλλη χωρίς κόστος, τότε θα μπορούσε να μεγιστοποιήσει τη συνολική χρησιμότητα που αποκομίζεται από το νερό εξισώνοντας τη ποσότητα του νερού στις δύο όσες. Ας υποθέσουμε, όμως, ότι η κυβέρνηση έχει μόνο έναν τξύπιο κουβά. Έτσι, καθώς θα προσπαθεί να μεταφέρει νερό από τη μία όση στην άλλη, κάποια ποσότητα νερού θα χάνεται κατά τη μεταφορά. Στην περίπτωση αυτή, μια κυβέρνηση μπορεί να προσπαθήσει να μεταφέρει κάποια ποσότητα νερού από τον Πέτρο στον Παύλο ανάλογα με το πόσο διαφορετικοί είναι ο Παύλος και τόσο τξύπιο είναι ο κουβάς. Ωστόσο, όταν μια κυβέρνηση έχει στη διάθεσή της μόνο έναν τξύπιο κουβά, δεν θα προσπαθήσει να επιτύχει πλήρη ισότητα.

▶▶ ΠΕΡΑΙΣΜΟΣ

ΕΝΑΝ ΑΛΛΟ ΤΡΟΠΟ να σχεφτούμε το πρόβλημα της ανισότητας μας προ-
 τίνει ο **Λιβεραλισμός** (liberalism). Ο φιλόσοφος John Rawls* ανέπτυξε
 την άποψη αυτή στο βιβλίο του *A Theory of Justice*. Το βιβλίο αυτό εκδό-
 θηκε για πρώτη φορά το 1971 και έγινε γρήγορα κλασικό έργο της πολιτι-
 κής φιλοσοφίας.

Ο Rawls αργίζει με την πρόταση ότι οι θεομοί, οι νόμοι και οι πολιτι-
 κές που δευ-
 ται να επιλέγε-
 ται δίκαιες, ό-
 αξιολογούνται
 έναν ανεξάρτη-
 τηρητή που
 τικά βρίσκεται
 από ένα «πίε-
 τλο άνοιμα»

Ο Rawls αργίζει με την πρόταση ότι οι θεομοί, οι νόμοι και οι πολιτι-
 κές μιας κοινωνίας πρέπει να χαρακτηρίζονται από δικαιοσύνη. Αμέσως,
 όμως, θέτει το εύλογο ερώτημα: Πώς μπορούμε άραγε εμείς, τα μέλη της
 κοινωνίας, να συμφωνήσουμε κάποιο σχετικά με το τι είναι δίκαιο. Είναι
 προφανές ότι οι απόψεις κάθε ατόμου στήλζονται αναπόφευκτα στις ι-
 διαίτερες συνθήκες της ύπαρξής του – στο αν δηλαδή είναι προικισμένος
 με εξαιρετικές ικανότητες ή λιγότερο προικισμένος, αν είναι εργατικός ή
 οκνηρός, μορφωμένος ή λιγότερο μορφωμένος, γεννημένος σε μια πλού-
 οια οικογένεια ή σε μια φτωχή. Μπορούμε να ορίσουμε *αντικειμενικά*
 πώς θα πρέπει να είναι μια δίκαιη κοινωνία;

Για να απαντήσει στο ερώτημα αυτό, ο Rawls προτείνει το ακόλουθο
 νοητικό πείραμα. Φανταστείτε ότι πην γεννηθεί οποιoσδήποτε από ε-
 μιάς, συγκεντρωμάστον όλοι μαζί για να σχεδιάσουμε από κοινού τους
 κανόνες που θα διέπουν την κοινωνία. Στο σημείο αυτό, κανείς μας δεν
 έχει ιδέα για το πώς θα είναι τελικά η ζωή του. Σίμφωνα με τα λόγια του
 Rawls, καθόμαστε όλοι σε μια «αρχική θέση» πίσω από ένα «πέταλο ά-
 νουιας». Στην «αρχική θέση», υποστηρίζει ο Rawls, μπορούμε να επιλέ-
 ξουμε ένα δίκαιο σύνολο κανόνων για την κοινωνία, επειδή θα πρέπει να
 σχεφτούμε πώς θα επιρροάσουν οι κανόνες αυτοί το κάθε άτομο. Όπως
 λέει ο Rawls, «επειδή βρισκόμαστε όλοι στην ίδια θέση και κανένας μας
 δεν μπορεί να σχεδιάσει αργές που να ευνοούν τις ιδιαίτερες συνθήκες
 του, οι αργές της δικαιοσύνης θα είναι αποτέλεσμα δίκαιης συμφωνίας ή
 διαπραγματεύσεως». Ο σχεδιασμός της πολιτικής και των θεσμών της κοι-
 νουίας με τον τρόπο αυτό μας επιτρέπει να εμιαστε αντικειμενικοί όσον
 αφορά το ποιος πολιτικές είναι δίκαιες.

Ο Rawls εξετάζει, εν συνεχεία, τι θα προσπαθούσε να επιτύχει η πολι-
 τική του κράτους που έχει σχεδιαστεί πίσω από αυτό το «πέταλο της ά-
 νουιας». Ιδιαίτερα, εξετάζει ποια διανομή του εισοδήματος θεωρεί ένα ά-
 τομο ως δίκαιη, όταν το άτομο αυτό δεν γνωρίζει αν θα βρεθεί τελικά
 στην κορυφή, στο χαμηλότερο σημείο ή στο μέσον της διανομής του εισο-
 δήματος. Ο Rawls υποστηρίζει ότι ένα άτομο που βρίσκεται στην «αρχι-
 κή θέση» θα ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για το ενδεχόμενο να βρεθεί στο

χαμηλότερο σημείο της διανομής του εισοδήματος. Σχεδιάζοντας την πο-
 λιτική του κράτους, λοιπόν, θα πρέπει να αποσκοπούμε στην άνοδο της
 ευημερίας των ατόμων που βρίσκονται στη χειρότερη θέση μέσα στην
 κοινωνία. Δηλαδή, αν τι επιδιώκουμε τη μεγιστοποίηση του αθροίσμα-
 τος της ικανοποίησης που αποκομίζουν όλοι, όπως κάνουν οι οφελι-
 μιστές, ο Rawls έχει ως στόχο τη μεγιστοποίηση της κατώτατης χρησιμो-
 τητας. Ο Κανόνας του Rawls ονομάζεται **χρητήριο maximin** (maximin
 criterion).

Επειδή το χρητήριο maximin δίνει έμφραση στα άτομα που βρίσκονται
 στη χειρότερη θέση στην κοινωνία, δικαιολογεί τις πολιτικές του δημό-
 οίου που αποβλέπουν στην εξίσωση της διανομής του εισοδήματος. Με-
 ταβιβάζοντας εισόδημα από τους πλουσίους στους φτωχούς, η κοινωνία
 αυξάνει την ευημερία των ατόμων που βρίσκονται στη χειρότερη θέση.
 Το χρητήριο maximin, όμως, δεν θα οδηγήσει σε μια κοινωνία τέλειας ισό-
 τητας. Αν η κυβέρνηση υποσχόταν να εξισώσει πλήρως τα εισοδήματα,
 οι άνθρωποι δεν θα είχαν κίνητρο να εργαστούν σκληρά, και το αποτέλε-
 σμα θα ήταν να μειωθεί σημαντικά το συνολικό εισόδημα της κοινωνίας
 και η θέση των ατόμων που έχουν περισσότερο ανάγκη θα επιδεινωό-
 ταν. Επομένως, το χρητήριο maximin επιτρέπει εισοδηματικές ανισότη-
 τες, επειδή οι ανισότητες αυτές βελτώνουν τα κίνητρα και, έτσι, ενι-
 σχύουν την ικανότητα της κοινωνίας να βοηθάει τους φτωχούς. Παρά
 τούτο, επειδή η φιλοσοφία του Rawls δίνει έμφραση μόνο στα άτομα που
 βρίσκονται στην πιο δύσκολη μοίρα, ζητεί περισσότερο ισότητα σε σύ-
 γκριση με τους οφελιμιστές.

Οι απόψεις του Rawls είναι αρκετά αμφιλεγόμενες, αλλά το νοητικό
 πείραμά του παγκοσμίως ελκυστικό. Συνγεκκριμένα, το πείραμά του μας ε-
 πιτρέπει να εξετάσουμε την αναδιανομή του εισοδήματος σαν μια μορφή
κοινωνικής ασφάλισης. Δηλαδή, βλέποντας τα πειράματα υπό το πρίσμα
 της «αρχικής θέσης», πίσω από το «πέταλο της άνοιας», η αναδιανομή
 του εισοδήματος μοιάζει με ασφαλιστήριο συμβόλαιο. Οι ιδιοκτήτες κα-
 τοικιών συνάπτουν ασφαλία πηρος για να προστατευθούν από τον κιν-
 δυνο να καεί το σπίτι τους. Ομοίως, όταν εμείς ως κοινωνία επιλέγουμε
 πολιτικές που φορολογούν τους πλουσίους για να ενισχύσουμε τα εισο-
 δήματα των φτωχών, *ασφαλιζόμαστε* όλοι έναντι της πιθανότητας να εί-
 μαστε μέλη μιας φτωχής οικογένειας. Επειδή οι άνθρωποι ατεχνάνο και
 τον κίνδυνο, είναι ευτυχείς όταν γεννιούνται σε μια κοινωνία που τους
 ταξέχει αυτή την *ασφάλεια*.

Δεν είναι, όμως, καθόλου φανερό ότι οι ορθολογικοί άνθρωποι, πίσω
 από το πέταλο της άνοιας, θα αποστρέφονται τόσο πολύ τον κίνδυνο ώ-
 στε να ακολούθούν το χρητήριο maximin. Παράγεται, επειδή ένα άτομο
 στην «αρχική θέση» μπορεί να βρεθεί σε οποιοδήποτε βαθμίδα της εισο-

* Βλέπε Τζον Ρολς: *Θεωρία της Δικαιοσύνης*, μεταφ. Φ. Βασιλογιάννης, Β. Βουτσάνης
 κ.ά., επιμέλεια Ανδρέας Τάκης, επιμέλεια Κ. Παπαγεωργίου, εκδ. «Πόλις», Αθήνα 2001.

δηματικής κρίμαζας, μπορεί να αντιμετωπίσει όλα τα αποτελέσματα ως εξίσου πιθανά, όταν αποφασίζει ποιες πολιτικές θα πρέπει να εφαρμόσει το κράτος. Στην περίπτωση αυτή, η καλύτερη πολιτική πίσω από το «πρόβλο της άρρωιας» θα είναι η μεγαλύτερη πολιτική πίσω από το «πρόβλο της κοινωνίας, και η προκείμενη έννοια της δικαιοσύνης θα ήταν περισσότερο σύμφωνη με την αντίληψη των ωφελιστών παρά με εκείνη του Rawls.

▼ **ΜΙΑ ΤΡΙΤΗ ΟΠΤΙΚΗ** περί ανισότητας δίνει ο **φιλέλευθερισμός** (libertarianism). Οι δύο απόψεις τις οποίες εξετάσαμε ως τώρα ο ωφελισμός και ο λιμπτεράλισμός βλέπουν και οι δύο το συνολικό εισόδημα της κοινωνίας σαν έναν κοινό πόρο που μπορεί να τον αναδιανείμει εκείνος ο οποίος σχεδιάζει την κοινωνία για να επιτύχει κάποιο κοινωνικό σκοπό. Αντιθέτως, οι φιλέλευθεγοι υποστηρίζουν ότι η ίδια η κοινωνία δεν κερδίζει εισόδημα –μόνο τα ξεχωριστά μέλη της κερδίζουν εισόδημα. Σύμφωνα με τους φιλέλευθεγους, το κράτος δεν θα πρέπει να παίρνει από ορισμένα άτομα και να δίνει σε άλλα για να επιτύχει κάποια συγκεκριμένη διανομή του εισοδήματος.

Ο φιλόσοφος Robert Nozick, παροδερνιματος χάρη, έγραψε τα ακόλουθα στο γνωστό βιβλίο του *Anarchy, State and Utopia* (Αναρχία, Κράτος και Ουτοπία), που εκδόθηκε το 1974:

Δεν είμαστε στη θέση των παιδιών που τους έχουν δοθεί κομμάτια πίτας από κάποιον ο οποίος κάνει τώρα τις προσαρμογές της τελειωτάδας στργής για να διορθώσει κάποιες απορροξίες στο κόμημο της πίτας. Δεν υπάρχει κεντρική διανομή του εισοδήματος, και κανένα άτομο ή ομάδα της κοινωνίας δεν έχει εξουσιοδοτηθεί να ελέγχει όλους τους πόρους, ενώ όλοι μαζί αποφασίζουμε πώς θα κατανοηθούν οι πόροι αυτοί. Ο,τι κερδίζει ένα άτομο, το κερδίζει από άλλους, οι οποίοι του το δίνουν ως αντάλλαγμα κάποιου άλλου πράγματος ή ως δώρο. Σε μια ελεύθερη κοινωνία, διαφορετικά άτομα ελέγχουν διαφορετικούς πόρους και νέες κυριότητες προκύπτουν ως αποτέλεσμα ελεύθερων ανταλλαγών και ενεργειών των ατόμων.

Ενώ οι ωφελιστές και οι λιμπτεράλιστές προστάθουν να κλίνουν προς βαθμιαία ανισότητας είναι ανεκτός σε μια κοινωνία, ο R. Nozick αρνείται τη βασιμότητα του ίδιου αυτού ερωτήματος.

Η φιλέλευθερη άποψη για την εξισόρηση των οικονομικών αποτελεσμάτων είναι ότι πρέπει να αξιολογείται η διαδικασία με την οποία επιτυγχάνονται τα αποτελέσματα αυτά. Όταν η διανομή του εισοδήματος επιτυγχάνεται παράνομα, όταν δηλαδή ένα άτομο ληστεύει κάποιο άλλο,

το κράτος έχει το δικαίωμα και το καθήκον να θεσπίζει το κώλο. Όσο, όμως, η διαδικασία με την οποία καθορίζεται η διανομή του εισοδήματος είναι νόμιμη, η προκείμενη διανομή του εισοδήματος είναι επίσης νόμιμη, ανεξάρτητα από το πόσο άνοχη είναι.

Ο Nozick ασεί κριτική στον λιμπτεράλισμό του Rawls χρησιμοποιώντας την αναλογία της διανομής του εισοδήματος στην κοινωνία με τη βαθμολογία των σπουδαστών. Ας υποθέσουμε ότι σας ζητούν να κλινετε αν είναι δίκαιη η βαθμολογία των σπουδαστών σε ένα τμήμα οικονομικών στο οποίο συμμετέχετε. Θα μπορούσατε να φανταστείτε τον εαυτό σας να επλέγει, πίσω από ένα πέλο άγνοιας, πώς πρέπει να βαθμολογηθούν οι συμμετοχές σας χωρίς να γνωρίζετε τις ικανότητες και την ισοστάθεια κάθεσος από αυτούς; Η μήπως μπορείτε να διασφαλίσετε ότι η διαδικασία βαθμολόγησης των σπουδαστών είναι δίκαιη ανεξάρτητα από το πόσο ίση ή άνοχη είναι η κατανομή των βαθμών; Για την περίπτωση των σπουδαστών τουλάχιστον, η εμμεση των φιλέλευθεγων στη διαδικασία με την οποία επιτυγχάνονται τα αποτελέσματα είναι ακαταμάχητη.

Οι φιλέλευθεγοι συμπεράνουν ότι η ισότητα των ευκαιριών είναι πιο σημαντική από την ισότητα των εισοδημάτων. Πιστεύουν ότι το κράτος θα πρέπει να εγγυάται τα ατομικά δικαιώματα και να εξασφαλίσει ότι κάθε άτομο θα έχει τις ίδιες ευκαιρίες να χρησιμοποιήσει τις ικανότητές του για να επιτύχει τους στόχους του. Από τη στιγμή που οι κανόνες του παιχνιδιού θα έχουν καθοριστεί, το κράτος δεν έχει κανένα λόγο να παρεμβαίνει και να μεταβάλλει την προκείμενη διανομή του εισοδήματος.

► **ΕΡΩΤΗΜΑ:** Η Βάσω κερδίζει περισσότερα από τη Γιάννα. Κάποιος προτείνει να φορολογηθεί η Βάσω ώστε να σηταληρωθεί το εισόδημα της Γιάννας. Πώς θα έκαναν την πρόταση αυτή ένας ωφελιστής, ένας λιμπτεράλιστής και ένας φιλέλευθεγος;

□ □ **ΠΟΛΥΤΗ ΤΟΝ ΠΕ ΤΗΣ ΦΤΙ**

□ **ΠΟΣ ΕΙΑΜΕ** μάλς πιο πάνω, οι πολιτικοί φιλόσοφοι υποστηρίζουν διαφορετικές απόψεις σχετικά με το ρόλο που θα πρέπει να παίξει το κράτος στη μετβολή της διανομής του εισοδήματος. Η πολιτική συζήτηση ανάμεσα στο πλήθος των ηρηγοφόδων αυττωακά τις ίδιες διαφωνίες. Ωστόσο, παρά τη συνεχιζόμενη θεοητική διαμάχη, οι πρωςότεροι άνθρωποι πιστεύουν ότι το κράτος οφείλει να βοηθεί, με οποιεσδήποτε έσοτα βάθμο, εκείνους που έχουν μεγάλη ανάγκη για βοήθεια. Σύμφωνα με μια δημοφνή περομοίωση, το κράτος έχει υποχρέωση να προσφέρει ένα «δίκτυ ασφαλείας» για να προστατευτεί κάθε πολίτη από τον κίνδυνο της έσχαςτης ένδειας.

Η φτώχεια είναι ένα από τα πιο δύσκολα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πολίτες. Οι φτωχές οικογένειες έχουν περισσότερες πιθανότητες από ό,τι ο γενικός πληθυσμός να γνωρίζουν καταστάσεις όπως είναι η έλλειψη στέγης, η εξάρτηση από ναρκωτικά, η βία στο σπίτι, τα προβλήματα υγείας, η εγχυμοσιμη ανήλικων κοριτσιών, ο αναλφάβητισμός, η ανεργία και η ανεπαρκής εκπαίδευση. Τα μέλη των φτωχών οικογενειών έχουν περισσότερες πιθανότητες να διατηρούν εργαζόμενα, αλλά Μόλιοντι είναι δύσκολο να διαχωριστούν τα αίτια της φτώχειας από τα αποτελέσματά της. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η φτώχεια συνδέεται με τις διάφορες οικονομικές και κοινωνικές απόθγενειες.

Ας υποθέσουμε ότι είστε πολίτες στην κυβέρνηση και θέλετε να μειώσετε τον αριθμό των ανθρώπων που ζουν στη φτώχεια. Πώς θα μπορούσατε να επιτύχετε το σκοπό σας; Θα αναφέρομαι μερικές δυνατότητες πολιτικής που πρέπει να εξετάσετε. Όπως θα δούμε, αν και καθεμιά από τις δυνατότητες αυτές βοηθάει πράγματι ορισμένους ανθρώπους να ξεφύγουν από τη φτώχεια, καμία από αυτές δεν είναι τέλεια και η επίδραση της καλύτερης δεν είναι εύκολη υπόθεση.

▼ ▲ **ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΠΟΥ ΟΡΙΖΟΥΝ ΤΑ ΚΑΤΩΤΑΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΟΘΟΥΣ ΠΟΥ ΙΑ ΚΑΤΟΙΤΑ ΜΕΡΟΜΙΣΙΑ ΚΑΙ ΜΙΣΘΟΥΣ**

Οι ΝΟΜΟΙ ΠΟΥ ΟΡΙΖΟΥΝ ΤΑ ΚΑΤΩΤΑΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΟΘΟΥΣ ΠΟΥ ΙΑ ΚΑΤΟΙΤΑ ΜΕΡΟΜΙΣΙΑ ΚΑΙ ΜΙΣΘΟΥΣ μπορούν να καθίσταουν οι εργοδότες στους εργάζομενους είναι μόνιμη πηγή συζητήσεων και διαφωνιών. Οι υποστηρικτές της νομοθεσίας αυτής βλέπουν τα κατώτατα προγράμματα και μισθούς σαν έναν τρόπο να δοθεί βοήθεια στους φτωχούς εργάζομενους χωρίς κόστος για το κράτος. Οι επικριτές της νομοθεσίας αυτής πιστεύουν ότι βιάζεται εκείνους τους οποίους υποτίθεται θέλει να βοηθήσει.

Τα κατώτατα προγράμματα και μισθοί μπορούν εύκολα να κατανοηθούν με τη χρησιμοποίηση των εργαλείων της προσφοράς και της ζήτησης, τα οποία είδαμε για πρώτη φορά στο Κεφάλαιο 6. Για τους εργάτες με χαμηλά επίπεδα κατάστασης και πείνας, ένα υψηλό κατώτατο προγράμμο αναγκάζει την αμοιβή της εργασίας τους να ανέβει πάνω από το επίπεδο που εξισώνει την προσφορά και ζήτηση εργασίας. Επομένως, αν ξάνει το κόστος εργασίας για τις επιχειρήσεις και μειώνει την ποσότητα της εργασίας που ζητούν. Το αποτέλεσμα είναι περισσότερη ανεργία με ταξύ των ομάδων εργατών που επηρεάζονται από το κατώτατο προγράμμο. Αν και οι εργάτες που εξακολουθούν να εργάζονται ωφελοούνται από το υψηλότερο προγράμμο, η θέση εκείνων που θα μπορούσαν να απασχοληθούν με χαμηλότερο προγράμμο χειροτερεύει.

Το μέγεθος των αποτελεσμάτων αυτών εξαρτάται σε κρίσιμο βαθμό από την ελαστικότητα της ζήτησης εργασίας. Οι υποστηρικτές της επιβο-

λής με νόμο υψηλών κατώτατων προγράμμων και μισθών υποστηρίζουν ότι η ζήτηση ανεκδιέυκτης εργασίας είναι σχετικά ανελαστική, πράγμα που σημαίνει ότι τα υψηλά κατώτατα προγράμματα και μισθοί ελάττωσα επηρεάζουν την ανεργία. Οι επικριτές της επιβολής με νόμο κατώτατων προγράμμων και μισθών υποστηρίζουν ότι η ζήτηση εργασίας είναι περισσότερο ελαστική, ιδιαίτερα κατά τη μαζοχογονία περίοδο, όταν οι επιχειρήσεις μπορούν να προσαμείψουν πληρέστερα την απασχόληση και την παραγωγή. Επομένως, επίσης, ότι πολλοί εργάτες που αμείβονται με το κατώτατο προγράμμο είναι έφηβοι από οικογένειες της μεσαίας τάξης και, επομένως, η πολιτική των κατώτατων προγράμμων και μισθών, ως πολιτική ενίσχυσης των φτωχών, δεν επιτυγχάνει ικανοποιητικά το στόχο της.

ΕΝΑΣ ΠΡΟΠΟΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΟΥ ΒΙΩΤΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΔΟΥ ΤΩΝ ΦΤΩΧΩΝ είναι να συμπληρώσει το κράτος τα εισοδήματά τους. Ο θεμελιώδης τρόπος με τον οποίο το κράτος προσταθεί να επιτύχει τον σκοπό αυτό είναι με τη δημιουργία ενός ουστηματος κοινωνικής πρόνοιας. Η **κοινωνική πρόνοια** (welfare) είναι ένας γενικός όρος που ανακάλυψε διάφορα χωρικά προγράμματα. Η Βοήθεια προς Οικογένειες με Προστατευόμενα Παιδιά (AFDC, από τα αρχικά: Aid to Families with Dependent Children) είναι ένα πρόγραμμα που προσφέρει βοήθεια σε οικογένειες που έχουν παιδιά, αλλά δεν έχουν ενήλικες ικανούς να συντηρήσουν την οικογένεια. Σε μια τυπική οικογένεια AFDC, δεν υπάρχει πατέρας και η μητέρα μένει στο σπίτι για να φροντίσει τα μικρά παιδιά της. (Το 1996, ένας νόμος για τη μεταρρύθμιση της κοινωνικής πρόνοιας, στον οποίο αναφέρεται το κείμενο «Από τον Τύπο: Η Μεταρρύθμιση της Κοινωνικής Πρόνοιας» που ακολουθεί, επέφερε μεγάλες αλλαγές στο πρόγραμμα AFDC). Ένα άλλο πρόγραμμα κοινωνικής πρόνοιας το Συμπληρωματικό Εισόδημα Ασφαλείας, που προσφέρει βοήθεια στους φτωχούς που είναι αόθενεις ή ανάπηροι. Ας σημειωθεί ότι και για τα δύο αυτά προγράμματα ένας φτωχός δεν μπορεί να απαιτήσει να του δοθεί βοήθεια μόνο και μόνο επειδή είναι φτωχός. Πρέπει να έχει και κάποια άλλη, πρόσθετη «ανάγκη», όπως να έχει μικρά παιδιά ή να είναι ανάπηρος.

Μια συνήθης κριτική που ασκείται στα προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας είναι ότι δημιουργούν κίνητρο στα ανθρώπους να μετατράνουν σε άτομα που «έχουν ανάγκη βοήθειας». Παράδειγματος γ' χρή, τα προγράμματα αυτά μπορεί να ενθαρρύνουν οικογένειες να χωριστούν, επειδή πολλές οικογένειες αποκοτούν το δικαίωμα να παίρνουν οικονομικά βοηθήματα μόνο αν δεν υπάρχει πατέρας στην οικογένεια. Τα προγράμματα αυτά μπορεί, επίσης, να ενθαρρύνουν τις γεννησίες νόθων

▼ ▲ **Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ**
κοινωνική πρόνοια κινείται προς τα που ου, νουν το εκ των οποίων έχουν ανάθεμα

Το 1996, ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΚΙΝΤΩΝ υπέγραψε το νόμο για τη μεγάλη μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας στις Ηνωμένες Πολιτείες. Στο άρθρο που ακολουθεί, ο οικονομολόγος Gary Becker παρουσιάζει την επιγενηματολογία υπέρ του νόμου για την αλλαγή του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας.

Πατρί Είναι Πραγματικά Αναγκαίος ο Νόμος για την Κοινωνική Πρόνοια:

Του GARY S. BECKER

Ο νόμος για την κοινωνική πρόνοια που ψηφίστηκε από το Κογκρέσο και εγκρίθηκε από τον Πρόεδρο Κλίντον δεν επιφέρει ουσιώδεις περικοπές στις δαπάνες κοινωνικής πρόνοιας. Παρά ταύτα, έχει επαναστατικό χαρακτήρα, επειδή καθιερώνει την αρχή ότι δεν αρκεί να είναι φτωχός ένας άνθρωπος ή μια οικογένεια για να δικαιούνται αυτομάτως κρατικά βοηθήματα.

Αν και οι περισσότερες οικογένειες που λαμβάνουν επιδόματα κοινωνικής πρόνοιας χρησιμοποιούν αυτή τη βοήθεια για να ξεπεράσουν προσωρινές δυσκολίες, περίπου το 40% των οικογενειών που έχουν εναλλαχθεί στο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας εξακολουθούν να λαμβάνουν επιδόματα για δύο και πλέον χρόνια. Δυστυχώς, η περπα έχει δείξει πως όσο περισσότερο μένει κανείς στο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας, τόσο πιο δύσκολο είναι να βγει από αυτό.

Γι' αυτό, ακριβώς, η μείωση του χρόνου που οι οικογένειες δικαιούνται να λαμβάνουν επιδόματα κοινωνικής πρόνοιας είναι μία από τις σημαντικότερες προκλήσεις που νέου νόμου. Τα όρια αυτά εμποδίζουν τις οικογένειες να χρησιμοποιήσουν την κοινω-

νική πρόνοια σαν μόνιμο δέκανι: ορίζουν σαφώς ότι οι ενταγμένοι στο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας θα χάσουν τα περισσότερα από τα επιδόματα που εισπράττουν αν ο αρχηγός της οικογένειας δεν βρει εργασία μέσα σε δύο χρόνια. Οικογένειες μπορούν να βρουν καταφύγιο αρκετές φορές στο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας, αλλά τα επιδόματα ολοκλήρωσης της ζωής περιορίζονται στα πρώτα χρόνια αν και ορισμένες πολλές μπορούν να παραβλέπουν τον όρο αυτό για ποσοστό μέχρι το 20% των οικογενειών τους.

Ο τερματισμός των επιδομάτων μετά την καθορισμένη περίοδο έχει δώσει έντονη κριτική, κατά τη γνώμη μου, όμως, είναι ένα σημαντικό βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση. Τα χρόνια όρια είναι επιθυμητά όχι μόνο επειδή μειώνουν τις δαπάνες δαπάνες, αλλά και επειδή οι μεγάλες περιόδους παραμονής στο σύστημα πρόνοιας καταστρέφουν την ικανότητα εργασίας και εδραίωνουν τη συνήθεια της εξάρτησης από τα βοηθήματα του κράτους. Ετσι, όμως, καταστρέφεται η κερδοσκοπική ικανότητα, η στοιμική πρωτοβουλία και η αυτοπεποίθηση.

Οι Δημοκρατικοί στο Κογκρέσο που ψηφισαν κατά του νόμου υποστήριξαν ότι πολλά παιδιά θα είναι τα οδύα θυμάτα του νόμου αν οι μητέρες τους διαγραφούν από τον κατάλογο των ατόμων που δικαιούνται επιδόματα κοινωνικής πρόνοιας. (Εντούτοις, πάνω από τους μισούς Δημοκρατικούς της Βουλής και περισσότεροι από τους μισούς Δημοκρατικούς της Γερουσίας ψηφισαν υπέρ του νόμου - μαζί με άλλους συνταξιακά τους Ρεπουμπλικάνους και των δύο αμμάτων). Υποστήριξαν ότι οι συνεισφέρει από τη μεταρρύθμιση του συστήματος πρόνοιας για τα

παιδιά θα έπρεπε να είναι στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των νομοδότην. Οστόσο, οι επικριτές της μεταρρύθμισης επιχειρούσαν να συγκαταστήσουν το νέο σύστημα με ένα ιδεώδη πρότυπο και δεν τους αποσοχόλαυσε καθόλου η αναγνώριση ότι αντικαταστάθηκε η αποτυχημένη προσέγγιση στο πρόβλημα με μια νέα. Οι νέες προσεγγίσεις στο πρόβλημα της φτώχειας είχαν ήδη καθυστερηθεί πολύ.

Κατά τα τελευταία 50 χρόνια, πάνω από 5 τρισεκατομμύρια δολάρια δαπανήθηκαν σε πόρους των κρατικών προγραμμάτων για τους φτωχούς. Οι οικογένειες που καθυστερούσαν από το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας αυξήθηκαν από 8 εκατομμύρια το 1970 σε σχεδόν 15 εκατομμύρια στη δεκαετία του 1990. Παρά ταύτα, η κακομεταχείριση, η παραμέληση και οι άλλες κακοποιήσεις παιδιών εξακολουθούσαν να χειροτερεύουν. Δεν έχω υποψη μου στοιχεία που να δείχνουν ότι τα παιδιά οικογενειών που σπριζίνονται από το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας ζουν σε συνθήκες τουλάχιστον το ίδιο κακές με παιδιά φτωχών οικογενειών που δεν λαμβάνουν επιδόματα κοινωνικής πρόνοιας.

Η παρατηρητέμη έκθεση στο σύστημα κοινωνικής σφράγισας προμπατίζει πολλά παιδιά, παρα τα χρηματικά οφέλη, κυρίως επειδή διαβούνη τις αξίες τους. Τα παιδιά οικογενειών που σπριζίνονται για μεγάλες χρονικές περιόδους στα επιδόματα του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας αρχίζουν να δέχονται ως περισσότερο φυσιολογικό το να σπριζίνονται από το κράτος παρά να είναι οικονομικά και ψυχολογικά ανεξάρτητα. Αυτός είναι ο λόγος που, συχνά, τα πρώτα χρόνια παραμονής στο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας είναι μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Αν οι γονείς αναγκα-

στούν να δέχονται ακόμη και μερικές βέβαιες εργασίες, θα δώσουν έμφαση και κινήτρα στα παιδιά τους.

Ο νέος νόμος αποκεντρώνει την πολιτική της κοινωνικής πρόνοιας μέσα από τις ομοσπονδιακές εφάρμοξ επιχορηγήσεις σε κυβερνήσεις πολιτειών οι οποίες είναι ελεύθερες να εφαρμόσουν δικά τους προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας που θα υποστηρίχονται στα ισχυρότερα για όλη την ομοσπονδία χρονικά όρια και σε άλλους ομοσπονδιακούς περιορισμούς. Οι επικριτές αυτής της αποκεντρωτικής εξουσίας υποστηρίζουν ότι πολλές πολιτικές θα απορροφούν τους φτωχούς μαύρους και τις άλλες μειονότητες αλλά είναι πολύ πιο δύσκολο τώρα να γίνουν διακριτικές ενδογενείς μειονοτήτων από ότι ήταν πριν από την ψηφισή της νομοθεσίας για τα πολιτικά δικαιώματα και άλλων ομοσπονδιακών νόμων.

Επιπλέον, ομοιοστατικά άλλες οι καινοτόμες προσεγγίσεις στην κοινωνική πρόνοια κατά την τελευταία δεκαετία, συμπεριλαμβανομένων και των μεγαλύτεν προβλεψίμεν της ομοσπονδιακής νομοθεσίας, άρχισαν να εφαρμόζονται, ή προτάθηκαν για πρώτη φορά, από πολιτικές όπως η Καλιφόρνια, το Μισσιγκαν, το Νιου Τέξερου, το Ουισκόνσιν και άλλες πολιτικές. Πολλές πολιτικές θα σπυρανούν να αναπτυχθούν τους καινοτομικούς και αυτές είναι ο λόγος που με κάνει να πιστεύω ότι οι περισσότερες πολιτικές θα δαπάνουν τις επιχορηγήσεις κοινωνικής πρόνοιας με λιγότερη γραφειοκρατία και πιο αποτελεσματικά από ότι η ομοσπονδιακή κυβέρνηση.

Ο νόμος για την κοινωνική πρόνοια δεν είναι τέλειος. Είναι αμφίβολο, παραδειγματός χάρη, κατά ποσον ο καλύτερος τρόπος να απορριφεί κανείς τους μετανοστές είναι να θεσπίσει ότι οι νόμιμοι μετανοστές δεν

δικαιούνται να λαμβάνουν επιδόματα κοινωνικής πρόνοιας. Ο νόμος, ωστόσο, είναι ένα σημαντικό βήμα προς την αναγνώριση του βασικού μαθήματος της οικονομικής: ότι τα κρατικά επιδόματα επηρεάζουν ουσιωδώς τα κίνητρα. τη συμπεριφορά και τις αξίες.

Η μεταρρύθμιση της κοινωνικής πρόνοιας θα πρέπει να ακολουθήσουν ανάλογες μεταρρυθμίσεις στην κοινωνική ασφάλιση, στο σύστημα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης των ηλικιωμένων και στα λεγόμενα προ-

νόδιαμα κοινωνικών παροχών με σκοπό να ενσωματωθούν σε αυτά πιο ισχυρά κίνητρα που να ωθούν τις οικογένειες να σπριζίνονται περισσότερο στις δικές τους δυνάμεις. Το αποτέλεσμα θα είναι περισσότερο αποταμίευσης για τους ηλικιωμένους, μεγαλύτερες οικονομίες στις δαπάνες για την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και μια κοινωνία με πολύ καλύτερες αξίες.

Πηγή: *Business Week*, 23 Σεπτεμβρίου 1996, σ. 22.

παιδιών, επειδή πολλές φτωχές γυναίκες δικαιούνται οικονομικά βοηθήματα μόνο αν έχουν παιδιά. Εξαιτίας της φτώχειας, οι μητέρες χωρίς σύζυγο ατομελόντων σημαντικό μέρος του προϋπολογισμού της φτώχειας και επειδή τα προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας φανερώνεται να αυξάνουν τον αριθμό των φτωχών, μόνον μητέρες, οι επικριτές του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας υποστηρίζουν ότι οι πολιτικές αυτές διόγκωσαν τα προγραμματικά προβλήματα που υποτίθεται ότι θεσπίζονται.

Πόσο σοβαρά είναι αυτά τα δημοτικά προβλήματα του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας; Κανείς δεν μπορεί να πει με βεβαιότητα. Οι υπερίμαχοι του συστήματος πρόνοιας υποστηρίζουν ότι για μια φτωχή, μόνη μητέρα που ζει με τα βοηθήματα του συστήματος πρόνοιας η ζωή είναι τόσο δυσβάστακτη, που δύσκολα θα μπορούσε κανείς να φανταστεί ότι το σύστημα θα μπορούσε να εθιστεί να γυναικεία να επιλέξει μια τέτοια κατάσταση, στην οποία μόνο η ανάγκη θα μπορούσε να την οδηγήσει. Επιπλέον, οι μακροχρόνιες τάσεις δεν παρέρχουν στήριξη στην άποψη ότι η κάμψη των οικογενειών με δύο γονείς είναι σε μεγάλο βαθμό σύμπτωση του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας, όπως ισχυρίζονται οι επικριτές του συστήματος. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 και ύστερα, τα επιδόματα κοινωνικής πρόνοιας (αποπληθωσιμμένα) έχουν μειωθεί, ενώ το ποσοστό των παιδιών που ζουν σε οικογένειες με ένα γονέα έχει αυξηθεί.

▼ ▲ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΗΜΑΤΟΣ

ΟΤΑΝ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ επιλέγει ένα σύστημα επιβολής φόρων, επηρεάζει τη διανομή του εισοδήματος. Η επιβολή αυτή είναι ιδιαίτερα φανερή στην περίπτωση του προοδευτικού φόρου εισοδήματος, που υποχρεώνει τις οικογένειες υψηλού εισοδηματικού επιπέδου να πληρώνουν μεγαλύτε-

τερο ποσοστό του εισοδήματος τους σε φόρους σε σύγκριση με τις οικογένειες χαμηλού εισοδηματικού επιπέδου. Όπως είδαμε στο Κεφάλαιο 12, η δικαιοσύνη σε όλες τις εισοδηματικές ομάδες είναι ένα σημαντικό ζήτημα στο σχεδιασμό του φορολογικού συστήματος.

Πολλοί οικονομολόγοι έχουν υποστηρίξει τη συμπλήρωση του εισοδήματος των φτωχών με τη χρησιμοποίηση ενός **αγνητικού φόρου εισοδήματος** (negative income tax). Σύμφωνα με την πολιτική αυτή, κάθε οικογένεια θα δηλώνει το εισόδημά της στο κράτος. Οι οικογένειες υψηλού εισοδηματικού επιπέδου θα πληρώνουν φόρο ανάλογο με τα εισοδήματά τους. Οι οικογένειες χαμηλού εισοδηματικού επιπέδου θα λαμβάνουν κάποιο επίδομα. Με *άλλα λόγια*, οικογένειες με χαμηλό εισόδημα θα «πληρώνουν» κάποιο «αγνητικό φόρο εισοδήματος».

Ας υποθέσουμε, παραδειγματός χάρι, ότι το κράτος χρησιμοποιεί την ακόλουθη τύπο για να υπολογίσει τη φορολογική υποχρέωση μιας οικογένειας:

Οφειλόμενοι φόροι = $(1/3 \text{ του εισοδήματος}) - 10.000 \text{ δολάρια}$.

Στην περίπτωση αυτή, μια οικογένεια που κερδίζει 60.000 δολάρια θα πληρώνει σε φόρους 10.000 δολάρια και μια οικογένεια που κερδίζει 90.000 δολάρια θα πληρώνει σε φόρους 20.000 δολάρια. Μια οικογένεια που κερδίζει 30.000 δολάρια δεν θα πληρώνει καθόλου φόρο. Και μια οικογένεια που κερδίζει 15.000 δολάρια θα «αρκεί» φόρο -5.000 δολάρια. Με *άλλα λόγια*, το κράτος θα στέλνει στην οικογένεια αυτή 5.000 δολάρια με επιταγή.

Με το σύστημα του αγνητικού φόρου εισοδήματος, οι φτωχές οικογένειες θα λαμβάνουν οικονομική βοήθεια χωρίς να είναι υποχρεωμένες να αποδείξουν ότι έχουν ανάγκη βοήθειας. Ο μόνος όρος που απαιτείται για να δικαιούνται τη βοήθεια αυτή είναι να έχουν χαμηλό εισόδημα. Ανάλογα με τη σκοπιά από την οποία βλέπει κανείς τα πράγματα, το χαρακτηριστικό αυτό μπορεί να είναι πλεονέκτημα ή μειονέκτημα. Από τη μία, ο αγνητικός φόρος εισοδήματος δεν εθιστεί γυναικείες να αποκτήσουν νόθα παιδιά ούτε παρακινεί οικογένειες να διαλυθούν, όπως πιστεύουν οι επικριτές του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας ότι κάνει η εφαιμιόχρονη στήριξη. Από την άλλη, ένας αγνητικός φόρος εισοδήματος θα επιδοτεί εκείνους που είναι απλώς ανηλικοί και, στα μιάματα πολλών, δεν τους αξίζει η κρατική βοήθεια.

Μια πραγματική φορολογική πρόβλεψη η οποία λειτουργεί σαν αγνητικός φόρος εισοδήματος είναι η Πίστωση Φόρου Δεδουλεμένου Ευοδημάτων. Η πίστωση αυτή επιτρέπεται σε εργαζομένους να λαμβάνουν επιπλέον φόρου μεγαλύτερες από τους φόρους που έχουν πληρώσει στη διάρκεια του έτους. Επειδή η Πίστωση Φόρου Δεδουλεμένου Εισοδή-

αγνητικός φορολογικός εισοδήμα που αυξάνει δηλαδή την εισοδηματική πένου και η ζει εισοδήμα κοκινιά χαρ σοδηματικού δου

ματος ισχύει μόνο για φτωχούς που εργάζονται, δεν τους ενθαρρύνει να σταματήσουν να εργάζονται, όπως πιστεύεται ότι κάνουν άλλα προγράμματα κατά της φτώχειας. Για τον ίδιο λόγο, όμως, το σύστημα αυτό δεν ανακουφίζει από τη φτώχεια εκείνους που πλήττονται από ανεργία, αργόμιστες ή ανασηλιά.

▼ ▲ **ΕΝΑΣ ΑΛΛΟΣ ΤΡΟΠΟΣ** με τον οποίο μπορεί να δοθεί βοήθεια στους φτωχούς είναι ο άμεσος εφδοσιασμός τους με ορισμένα αγαθά και υπηρεσίες που χρειάζονται προκειμένου να ανέβει το βιοτικό τους επίπεδο. Πολλά φιλάνθρωπα ιδρύματα, παραδειγματικός χάρη, δίνουν σε ατόμους φτώχη, στέγη και παιχνίδια τα Χριστούγεννα. Το κρέας δίνει στους φτωχούς *κουπόνια τροφίμων* (food stamps), που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αγορά αγρών από καταστήματα, τα οποία στη συνέχεια εξοφλούνται. Το κρέας παρέχει επίσης, σε πολλά άτομα ιατροφαρμακευτική περίθαλψη μέσα από ένα πρόγραμμα που ονομάζεται *Medicaid*.

Είναι προτιμότερο να δίνεται βοήθεια στους φτωχούς με μεταβιβαστικές πληρωμές σε είδος αντί των άμεσων χρηματικών πληρωμών. Στο ερώτημα αυτό δεν υπάρχει ξεκάθαρη απάντηση.

Οι υποστηρικτές των μεταβιβαστικών πληρωμών σε είδος ισχυρίζονται ότι οι παροχές αυτές εξασφαλίζουν έναν τρόπο να δίνεται στους φτωχούς η βοήθεια που χρειάζονται περισσότερο. Μεταξί των φτωχότερων μελών της κοινωνίας, η εξάρτηση από το αλκοόλ και τα απαγορευμένα ναρκωτικά είναι περισσότερο διαδεδομένη από ό,τι στην κοινωνία ως σύνολο. Παράγοντας στους φτωχούς τρόφιμα και στέγη, η κοινωνία είναι περισσότερο σύγουρη ότι δεν ενισχύει την εξάρτηση των φτωχών ανθρώπων από το αλκοόλ και τα ναρκωτικά. Αυτός είναι ένας από τους λόγους για τους οποίους η βοήθεια σε είδος είναι περισσότερο αποδοτική από την κοινωνία σε σύγκριση με την οικονομική ενίσχυση των φτωχών.

Οι υποστηρικτές των μεταβιβαστικών πληρωμών σε χρήμα ισχυρίζονται ότι οι μεταβιβαστικές πληρωμές σε είδος είναι αναποτελεσματικές και προεβλητικές για τους αποδέκτες τους. Το κρέας δεν γνωρίζει τι αγαθά και υπηρεσίες χρειάζονται στην πραγματικότητα οι φτωχοί. Πολλοί από τους φτωχούς είναι αδαί άνθρωποι αδιευκρίνιστοι από τη μείωση. Παρά τη δυστυχία τους, είναι σε καλύτερη θέση να κλίνουν οι ίδιοι πώς θα ανβώσουν το βιοτικό τους επίπεδο. Αντί να τους παρέχονται αγαθά και υπηρεσίες που μπορεί να μην χρειάζονται, θα ήταν καλύτερο να τους δίνεται χρηματική βοήθεια και να αφήνονται να αποφασίσουν αυτοί τι χρειάζονται περισσότερο.

▼ ▲ **ΠΟΛΛΑ ΜΕΤΡΑ** που αποσκοπούν στην προσαγωγή βοήθειας στους φτωχούς μπορεί να έχουν το ανεπιθύμητο αποτέλεσμα αποθαρρύνουν τους φτωχούς να έχουν τα ξεφύγουν μόνοι τους από τη φτώχεια. Για να δοκιμάσουμε συμβάλει αυτό, ως εξετάσαμε το ακόλουθο παράδειγμα. Ας υποθέσουμε ότι μια οικογένεια χρειάζεται εισόδημα 15.000 δολαρίων για να διατηρεί ένα ανεκτό βιοτικό επίπεδο. Και ως υποθέσουμε ακόμη ότι η κυβέρνηση, από ενδιαφέρον για τους φτωχούς, εγγυάται το εισόδημα αυτό σε όλες τις οικογένειες. Οποιο και αν είναι το εισόδημα μιας οικογένειας, το κρέας αναλαμβάνει να καλύπτει τη διαφορά ανάμεσα στο εισόδημά της και στο εισόδημα των 15.000 δολαρίων. Ποιες συνέπειες θα έχει, κατά τη γνώμη σας, η πολιτική αυτή;

Οι επιδόσεις της πολιτικής αυτής στα κίνητρα είναι προφανείς: κάθε άτομο που, αν εργάζοταν, θα πραγματοποιούσε εισόδημα κάτω από 15.000 δολάρια δεν θα έχει κίνητρο να βγει δουλειά και να την κρατήσει, επειδή για κάθε δολάριο που κερδίζει το άτομο αυτό με την εργασία του, το κρέας θα μειώνει το συμπλήρωμα εισοδήματος κατά ένα δολάριο. Ουσιαστικά, το κρέας φορολογεί με συντελεστή 100% το πρόσθετο εισόδημα. Ένας πραγματικός φορολογικός συντελεστής 100% είναι ασφαλώς πολιτική με μεγάλη μη αντιστάθμιζόμενη ατόλμεια.

Οι επιπτώσεις αυτού του υψηλού πραγματικού φορολογικού συντελεστή μπορούν να διακριθούν για μεγάλη χρονική περίοδο. Ένας άνθρωπος που αποθαρρύνεται να εργαστεί χάνει την κατάκτηση στην εργασία την οποία μόνο η απασχόληση του σε μια δουλειά μπορεί να του προσφέρει. Επιπλέον, τα παιδιά του χάνουν την εικόνα να βλέπουν το γονέα τους να εργάζεται σε μια θέση πλήρους απασχόλησης: πράγμα που θα επηρεάσει δυσμενώς την ικανότητά τους να βρουν και να κρατήσουν μια θέση εργασίας.

Αν και το πρόγραμμα κατά της φτώχειας που παρουσιάσαμε είναι υποθετικό, δεν είναι τόσο απομακρυσμένο από την πραγματικότητα όσο μπορεί να νομίσει κανείς από πρώτη ματιά. Η κοινωνική πρόνοια, το πρόγραμμα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης των ατόμων που έχουν ανάγκη (το Medicaid), τα κουπόνια τροφίμων και η Πίστωση Φόρου Δεδουλεμένου Εισοδήματος, είναι όλα προγράμματα που έχουν ως σκοπό να βοηθήσουν τους φτωχούς και συνδέονται όλα με το οικογενειακό εισόδημα. Όταν το εισόδημα μιας οικογένειας αυξηθεί, χάνει το δικαίωμα συμμετοχής στα προγράμματα αυτά. Όταν ληφθούν όλα τα προγράμματα μαζί, είναι σίγητες ορισμένες οικογένειες να αντιμετωπίζουν πραγματικούς οριακούς φορολογικούς συντελεστές που να είναι πολύ υψηλοί. Μεγάλες φορές, οι πραγματικοί οριακοί φορολογικοί συντελεστές ξεπερνούν το 100%, με αποτέλεσμα ορισμένες φτωχές οικογένειες να είναι σε χειρότερη θέση όταν κερδίζουν περισσότερο. Στην προσπάθειά του να

▼ ▲ **ΤΑ ΠΡΟΓΝΩΣΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΙΝΗΤΡΑ**

βοηθήσει τους φτωχούς, το κράτος αποθαρσύνει φτωχές οικογένειες να εργαστούν. Σύμφωνα με τους επικριτές των προγραμμάτων κατά της φτώχειας, η πολιτική αυτή μεταβάλλει τη στάση αρένετα στην εργασία και δημιουργεί μια «κουλούρα της φτώχειας».

Θα μπορούσε κανείς να νομίσει ότι υπάγχει μια εύκολη λύση στο πρόβλημα: η μείωση των επιδομάτων προς τις φτωχές οικογένειες περισσότερο προσοδοventικά όταν αυξάνονται τα εισοδήματά τους. Παράδειγματος γάρ, αν μια φτωχή οικογένεια χάνει 30 σεντς από τα επιδοματά της για κάθε δολάριο εισοδήματος που κερδίζει, τότε αντιμετωπίζει έναν πραγματικό οριακό φορολογικό συντελεστή 30%. Ο πραγματικός αυτός φορολογικός συντελεστής μειώνει την εργασιακή προστάθεια σε κάποιο βαθμό, αλλά δεν καταργεί το κίνητρο για εργασία.

Το πρόβλημα με τη λύση αυτή είναι ότι αυξάνει πολύ το κόστος των προγραμμάτων για την καταπολέμηση της φτώχειας. Αν τα επιδοματά μειώνονται προσοδοventικά, καθώς αυξάνεται το εισόδημα της φτωχής οικογένειας, τότε οι οικογένειες που βρίσκονται λίγο πάνω από το επίπεδο της φτώχειας θα δικαιούνται και αυτές ουσιώδη επιδοματά κοινωνικής πρόνοιας. Όσο πιο προσοδοventικά είναι η κατάργηση των επιδομάτων, τόσο μεγαλύτερο θα είναι το κόστος του προγράμματος. Οι πολιτικοί, επομένως, είναι αναγκασμένοι να επιάξουν μεταξύ δύο πραγμάτων που συνδέονται αντίστροφα: να επιβαρύνουν τους φτωχούς με υψηλούς, πραγματικούς, οριακούς φορολογικούς συντελεστές ή να επιβαρύνουν τους φορολογούμενους με διαπαντήρα προγράμματα για την καταπολέμηση της φτώχειας.

Το 1996, το ελεγγόμενο από τους Ρεπουμπλικάνους Κογκρέσο ψήφισε ένα σημαντικό νόμο για τη μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας που απασκοτούσε στη λύση του προβλήματος του υψηλού κόστους. Το νομοσχέδιο περιόρισε τον αριθμό των ετών που ένα άτομο δικαιούται να εισπράττει επιδοματά κοινωνικής πρόνοιας. Οι υποστηρίχτες του νόμου ισχυρίζονται ότι θα περιορίσει τις δυσμενείς επιδράσεις της μόνιμης παροχής επιδομάτων κοινωνικής πρόνοιας. Επιπλέον οι επικριτές του νόμου ισχυρίζονται ότι η μεταρρύθμιση αυτή θα καταδικάσει οικογένειες με μικρά παιδιά να ζουν πολύ κάτω από το όριο της φτώχειας. Ο Πρόεδρος Κλίντον, ο οποίος είχε υποσχεθεί κατά την προεκλογική του εκστρατεία του 1992 ότι θα «καταργήσει το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας όπως το γνωρίζουμε», υπέγραψε το νόμο, παρά τις αντιρρήσεις πολλών μελών του κόμματός του.

☞ ΕΡΩΤΗΜΑ: Αναφέρατε τρεις πολιτικές που απασκοτούν στην προσατά βοήθειας στους φτωχούς και συζητήστε τα υπέρ και τα κατά για καθεμιά από αυτές.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΕΧΩΝ ΩΣ ΣΚΟΠΟ
ή να βοηθήσουν τους φτωχούς έχουν συχνά πολλές ανεπιθύμητες παρενέργειες. Μία από αυτές είναι ότι αποθαρσύνουν τους φτωχούς να ασπασμείουν. Το παρακάτω άρθρο περιγράφει τι έπαθε μια μητέρα που συνηγόρισε την οικογένειά της με τα επιδοματά κοινωνικής πρόνοιας, όταν αποφάσισε να αφήσει κάποιο ποσό στην άσχη για μια άνεργη.

Για τους Γονείς που Καλούνται από την Κοινωνική Πρόνοια, το να Κάνουν Οικονομίες είναι Νόμιμο, Αλλά η Απορρίμηση Είναι Παράνομο

Του ROBERT L. ROSE

Ένα δολάριο που απορρίμθηκε είναι ένα δολάριο κερδισμένο. Συνήθως,

Ας πάρουμε την περίπτωση της Grace Capetillo, μιας μητέρας τριών ετών ξι ετών, που έχει μοναδική ικανότητα να κάνει οικονομίες. Για να κάνει οικονομίες στα ρούχα της, η κ. Capetillo ντυνόταν μόνη της απείρτα, με ευκαρίες που έβρισκε σε φτηνά μπουτά. Για να μειώσει το λογαριασμό του παντοπωλείου δημιούργησε αποθέματα τροφίμων τα οποία συνήρουμε στην άμυρα.

Όταν η νεντάχρονη κόρη της κ. Capetillo, η Michelle, ζήτησε από τη μητέρα της μια κουκά ως δώρο Χριστουγέννων, η μητέρα της πέρασε από το Toys «R» Us όπου είδε την κουκά που ήθελε η κόρη της να τηράει 19,99 δολάρια. Αντί να την αγοράσει, βρήκε μια άμνη στο Goodwill – που της κόστισε μόνο 1,89 δολάρια. Τη έπαινε και της έδωσε μια κοκκίνη κορδέλα στα μαλλιά πριν την δώσει στην κόρη της, Η κ. Capetillo βρήκε, επίσης, στο Goodwill τον Δημοφιλή για

τα παιδιά Μιστερ Πατρικεργάο, για τον αγοράσε προς 79 σεντς, κώνον της οικονομία 3,18 δολαρίων.

Η τακτική των απαιτητών οικονομικών της κ. Capetillo την βοήθησε να συγκεντρώσει 3000 δολάρια σε λογαριασμό ταμείου του τελευταία τέσσερα χρόνια. Σκοπός της ήταν να μαζέψει μερικά χρήματα για να αγοράσει ένα νέο πλυντήριο και, ίσως, κάποια μέρα για να στείλει την Michelle στο κόλεγιο. Για ορισμένους, η γυναικά αυτή θα έπρεπε να είναι παραδείγμα μιμητής. Η περίπτωση της, όμως, είχε ένα κρυφό μειονέκτημα: συνήρουνταν από τα βοηθήματα της κοινωνικής πρόνοιας 410 δολαρίων και κουνόνα τροφίμων αξίας 60 δολαρίων κάθε μήνα και η απορρίμηση ενός τέτοιου ποσού από χρήματα της δημόσιας βοήθειας παραβίαζε το νόμο. Όταν οι υπάλληλοι της κοινωνικής πρόνοιας ανακάλυψαν την παραβίαση, ανέλαβαν αυτές τους δράση. Η κ. Capetillo κατηγορήθηκε ότι έκανε απορρίμηση με χημάτα των φορολογούμενων.

Τον περασμένο μήνα, το Νομαρχιακό Τμήμα Κοινωνικών Υπηρεσιών του Μιλγουόκι την έσυρε στα δικαστήρια, κατηγορώντας την για απάτη και απαιτώντας την επιστροφή των απορρίμειών και χιλιάδες δολάρια επιπλέον αναβαζόντας την αξίωση του στα 15.545 δολάρια. Η κ. Capetillo έλεγε ότι δεν γνώριζε ότι αυτό που έκανε δεν επιτρέπεται από το νόμο. Ωστόσο, σύμφωνα με το δημοσυνδικό προγραμμα βοήθειας προς Μητέρες με Προστατευόμενα Παιδιά, η κ. Capetillo είχε χάσει το δικαίωμα να λαμβάνει επιδόματα από το πρόγραμμα από την ημέρα που οι απορρίμεις της είχαν υπερβεί τα 1000 δολάρια.

Ο Βίος, Σαμ ήθελε τα λεφτά του

ΑΠΟ ΤΟΝ 1
Απορρίμει
Κοινωνική 1

«Τα χρήματα των φορολογουμένων που διατίθενται για το προγραμμα Βοήθειας προς μητέρες με προστεθειμένα παιδιά προσορίζονται για την κάλυψη βασικών αναγκών ατόμων που έχουν ανάγκη βοήθειας», λέει ο Robert Davis, οικονομικός διευθυντής του Τμήματος Κοινωνικών υπηρεσιών του Μάλτουκι. Οι υποστηρικτές και οι κριτές, και το πνεύμα του προγράμματος δεν επιτρέπουν σε κάνα «να εισπράττει επιδόματα και να τα τοποθετεί σε λογαριασμούς ταμειურίου».

Από τη στιγμή που η τριμηνία του νόμου την έπιασε, η κ. Capetillo μείωσε τις αποταμίευσεις της, για να μην χάσει το δικαίωμα να εισπράττει τα επιδόματα κοινωνικής πρόνοιας. Έτσι, αγοράσε ένα καινούριο παλινόηχητρο, ένα μεταχειρισμένο φούρνο, για να αντικαταστήσει τον παλιό της, ένα ψυγείο αξίας 40 δολαρίων και νέα έπιπλα κρεβατοκοίμαρας για την κοφή της, Παρά ταύτα, δεν αποσύρθηκε η ενσότην της κατηγορία.

Τελικά, ήρθε η μέρα της δικής. Στην αρχή, ο περιόξειων δικαστής Charles B. Schudson, είχε διακοπές στην περιγραφή του εγκλήματος της κ. Capetillo, κατά τη γνώμη του, αντί τη σε βήρος της κοινωνικής πρόνοιας, σήμαινε να εισπράττει κλειστά χρήματα από δύο πλάτες: να λαμβάνει τα επιδόματα κοινωνικής πρόνοιας, και ταυτόχρονα να διατηρεί την εργασία του.

Όταν οι δικηγόροι εξήγησαν τους κανόνες σχετικά με την αποταμίευση χρημάτων, ο δικαστής έκανε φανερό ότι δεν κατανοεί τους κανόνες αυτούς. «Δεν ξέρω ποσο ποσοτικά μπορούμε να πούμε στους φίλους της κοινωνίας μας: Μην προσπαθείτε να κάνετε αποταμίευσεις», υποστήριξε. Ο δικαστής Schudson προσέθεσε ότι ήταν «επιρρωεία της τύχης» ότι η δική

της κ. Capetillo νωτόν την ώρα που ο Πρόεδρος Μπους προώθησε το σχέδιό του για Οικονομικούς Λογαριασμούς Ταμειურίου. «Προφανώς, αυτό είναι ένα κίνητρο που τονύτη η χώρα δίνει μόνο στους πλούσιους».

Άλλοι υποστήριξαν διαφορετική άποψη. Η Sophia Partilio, υπάλληλος κοινωνικής πρόνοιας, υποστήριξε ότι οι αποταμίευσεις της κ. Capetillo εγείρουν το ζήτημα κατά ποσον χρεώζονται πρόγραμμα τα βοηθήματα της κοινωνικής πρόνοιας, «Δεν είμαστε ταμειურίο», είπε η κ. Partilio, που χειρίστηκε την υπόθεση. «Δεν μπορούμε φρουναίμετες στο τέλος του μήνα. Είμαστε εδώ για να βοηθούμε ανθρώπους, να τα βγάλουν πέρα σε δύσκολες ώρες».

Η κ. Capetillo θα μπορούσε να έχει αντικαταστήσει την κατηγορία. Η δικηγόρος της, αλλά ακόμη και ο δικαστής, είναι αποτότερα ότι υπήρχαν πολλές πιθανότητες να την απαλλάξει το δικαστήριο. Ακόμη και η κατηγορούσα αρχή παραδέχτηκε ότι αν είχε οπλώς δαπανήσει όλα τα χρήματα της κοινωνικής πρόνοιας, θα είχε αποφυγει τη δικαστική περίπτωση.

Όστόσο, για την κ. Capetillo και μόνο η προσοκλήνη της σε δική της ήταν αρκετή για να την καταβάλει. Ήταν τόσο τρομοκρατημένη και τόσο στενός ο λαμός της που ο δικαστής δύσκολα μπορούσε να ακουσει τη φωνή της. Ομολόγησε ότι είναι ένοχη επειδή «δεν ειλημίρωσε την πρόνοια για τις αδελφές των αδελφών της». Ο δικαστής την καταδικασε σε ένα έτος επιτήρησης και της επέβαλε να επιστρέψει 1000 δολάρια.

Πηγή: *The Wall Street Journal*, 6 Φεβρουαρίου 1990, σσ. 1, 11.

Συμπέρα

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΣΚΕΠΤΟΝΤΑΙ από πολύ πλάκα για τη διανομή του εισοδήματος στην κοινωνία. Ο Πλάτωνας, ο αρχαίος Έλληνας φιλόσοφος, είχε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι, σε μια ιδεατή κοινωνία, το εισόδημα των πλούσιων ατόμων δεν θα πρέπει να είναι τετραπλάσιο από το τετραπλάσιο του εισοδήματος των φτωχότερων ανθρώπων. Αν και η μέτρηση της ανισότητας είναι δύσκολη, είναι φανερό ότι η κοινωνία μας έχει τερασσιότερη ανισότητα από αυτή που πρότεινε ο Πλάτωνας.

Μία από τις *Δέκα Αρχές της Οικονομικής*, τις οποίες παρουσιάζαμε στο Κεφάλαιο 1, τονίζει ότι το κέρτος, μεγάλες φορές, βελτώνει τα αποτελέσματα της αγοράς. Δεν υπάρχει όμως, μια κοινά αποδεκτή άποψη σχετικά με το πώς θα πρέπει να εφαρμόζεται η αρχή αυτή στη διανομή του εισοδήματος. Οι φιλόσοφοι και οι πολιτικοί σήμερα δεν συμφωνούν όσον αφορά το πώς ανισότητα είναι επιθυμητή ούτε, ακόμη, για το αν θα πρέπει να εφαρμόζονται μέτρα που αποσκοπούν στη μεταβολή της διανομής του εισοδήματος. Οι δημόσιες συζητήσεις, σε μεγάλο βαθμό, αβτανασκούν τη διαφωνία αυτή. Κάθε φορά που αυξάνονται οι φόροι, παραδείγματος χάρι, οι νομοθέτες συζητούν σχετικά με το πώς, μέσω αυτό την αύξηση της φορολογίας θα πρέπει να επιβαρύνει τους πλούσιους, τόσο τη μεσοία τάξη και τόσο τους φτωχούς.

Μία άλλη από τις *Δέκα Αρχές της Οικονομικής* λέγει ότι οι άνθρωποι είναι συχνά αναγκασιμμένοι να επιλέξουν μεταξύ πραγμάτων που συνδέονται αντίστοιχα. Δεν πρέπει να λησμονούμε την αρχή αυτή όταν σχεφτόμαστε το πρόβλημα των οικονομικών ανισοτήτων. Πολιτικές που τιμασούν τους επιτυχημένους και ανταμείβουν τους αποτυχημένους, μειώνουν το κίνητρο για επιτυχία. Οι πολιτικοί, λοιπόν, είναι αναγκασιμμένοι να επιλέξουν μεταξύ δικαιοσύνης και αποτελεσματικότητας. Όσο πιο δίκαια μοιράζεται η πύτα, τόσο πιο μικρή γίνεται. Αυτό είναι από τα μυστήματα σχετικά με τη διανομή του εισοδήματος με το οποίο θα συμφωνήσουμε σχεδόν όλοι.

Περλήρη

► Τα δεδομένα για τη διανομή του εισοδήματος δείχνουν μεγάλες ανισότητες στην κοινωνία μας. Το πλουσιότερο 20% του πληθυσμού κερδίζει δεκα φορές περισσότερο από το φτωχότερο 20%.

► Εξαιτίας των μεταββαστικών πληθυσμών σε είδος, ο οικονομικός κύκλος της ζωής, το προσωπικό εισόδημα και η οικονομική κινητικότητα είναι τόσο σημαντικοί παράγοντες για την κατανόηση των εισοδηματικών διαφορών, που είναι δύσκολο να μετρήσουμε το βαθμό της ανισότητας στην κοινωνία μας χρησιμοποιώντας στοιχεία για τη διανομή του εισοδήματος στη διάγεια ενός μόνο έτους. Όταν οι παράγοντες αυτοί συνεκτιμούνται,

ταίνουν να υποδειξουν ότι η οικονομική ευημερία διευξεται πιο δίχια από ό,τι το επίπεδο εισόδημα.

■ Οι πολιτικοί φιλόσοφοι υποστηρίζουν διαφορετικές απόψεις για το γόλο του ζώτους στη μετάβωή της διανομής του εισοδήματος. Οι ωφελιμιστές (ώπως ο John Stuart Mill) θα επιλέξουν τη διανομή του εισοδήματος που μεγιστοποιεί το άθροισμα της χρησιμότητας που αποκομίζει κάθε μέλος της κοινωνίας. Οι λιμπεράλιστές (ώπως ο John Rawls) θα καθορίσουν τη διανομή του εισοδήματος σαν να είμαστε πίσω από ένα «πέπλο άγνωιας» που μας εμποδίζει να γνωρίζουμε τη θέση μας στην κοινωνία. Οι φιλέυθεγοι (ώπως ο Robert Nozick) θα ζητούν από την κυβέρνηση να επβάλει το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να εξασφαλίσει δικαιοσύνη κανόνες, αλλά δεν θα ενδιαφέρεται για την ανισότητα της προκύττουσας διανομής του εισοδήματος.

■ Διάφορες πολιτικές έχουν ως σκοπό να βοηθήσουν τους φτωχόνς – οι νόμοι για τα κατώτατα ημερομίσθια και μισθόνς, οι αγνητικοί φόροι εισοδήματος και οι μεταββατιστές πληρωμές σε είδος. Μόλονότι, κάθεμιά από τις πολιτικές αυτές βοηθά μεγάλες οικογένειες να ξεφυγούν από τη φτώχεια, ωστόσο έχουν και ανεπιθύμητες παγενέργειες. Επειδή η οικονομική βοήθεια μειώνεται όταν αυξάνεται το εισόδημα, οι φτωχοί αντιμετωπίζουν συχνά παραγματικούς οριακόνς συντέλεστές που αποθαρρύνουν τις οικογένειές τους να ξεφυγούν μόνες τους από τη φτώχεια.

Ερωτες - Κλειδιά

ποσοστό φτώχειας, σ. 90	χρησιμότητα, σ. 98
όγιο φτώχειας, σ. 90	λιμπεράλισμός, σ. 100
μεταββατιστές πληρωμές σε είδος, σ. 92	ζητήγιο maximin, σ. 100
κίνδλος ζώης, σ. 93	φιλέυθεγοισμός, σ. 102
μόνιο εισόδημα, σ. 96	κοινωνική πρόνοια, σ. 105
ωφελιμισμός, σ. 98	αγνητικός φόρος εισοδήματος, σ. 109

Ερωτήσεις Εισαγωγής

1. Κερδίζει πράγματι το πλουνσιότερο 20% του πληθυσμού στις Ηνωμένες Πολιτείες δυο, τώσεργς ή δέκα φορές περισσότερα από το φτωχότερο 20%;
2. Ποιες ομάδες του πληθυσμού έχουν περισσότερες πιθανότητες να ζουν στη φτώχεια;
3. Όταν μετρώμε το μέγεθος της ανισότητας, γιατί οι διαφορές του εισοδήματος που οφείδονται στο προσογινό εισόδημα και στο εισόδημα του κίνδλου της ζώης, προκαλούν δυσκολίες;

4. Πώς θα μπορούσε ένας ωφελιμιστής, ένας λιμπεράλιστής και ένας φιλέυθεγος να πουν πόση ανωότητα είναι ανεκτή;
5. Ποια είναι τα υπέρ και ποια τα κατά των μεταββατιστικών πληρωμών σε είδος (αντί των μεταββατιστικών πληρωμών σε μετρητά) προς τους φτωχόνς;

Προβ και Ε

1. Ο Πίνακας 20.2 δείχνει ότι η εισοδηματική ανισότητα στις Ηνωμένες Πολιτείες αυξήθηκε στη διάρκεια των τελευταίων 20 χρόνων. Ορισμένοι παράγοντες που συμβάλαν στην αύξηση αυτή εξετάστηκαν στο Κεφάλαιο 19. Ποιοι είναι;
 2. Το ποσοστό του συνολικού εισοδήματος που λαμβάνει το πλουνσιότερο 20% του πληθυσμού ήταν ιδιαίτερα υψηλό το 1935, σύμφωνα με τον Πίνακα 20.2. Μπορείτε να σχεφθείτε κάποιο λόγο στον οποίο οφείλεται το γεγονός αυτό;
 3. Ο Πίνακας 20.4 δείχνει ότι το ποσοστό των παιδιών που ζουν σε οικογένειες με εισόδημα κάτω από το όγιο της φτώχειας είναι ογδόον διπλάσιο από το ποσοστό των ενηλίκων που ζουν σε τέτοιες οικογένειες. Πώς μπορεί η κατανομή χρημάτων μέσα από τα διάφορα προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας να έχει συμβάλει στο φαινόμενο αυτό; (Υπό έλεξη: Πείτε μια ματιά στο Κεφάλαιο 12).
 4. Οι οικονομολόγοι θεωρούν συχνά τη διαφορά του εισοδήματος στη διάρκεια του κίνδλου ζώης ενός ανθρώπου σαν μια μορφή διακίνησης του προσογινού εισοδήματος γύρω από το μόνιο εισόδημα ή το εισόδημα ολόκληρης της ζώης των ανθρώπων. Με την έννοια αυτή, πώς συγκρίνεται το τρέχον με το μόνιο εισόδημά σας; Ανταναζιά, κατά τη γνώμη σας, το τρέχον εισόδημά μας με ακρίβεια το βιοτικό σας επίπεδο;
 5. Στο Κεφάλαιο διατυπώνεται η άποψη ότι οι άνθρωποι αποταμιεύουν και δανειζόνται για να εξομαλύνουν τις προσογινές διακίνησης του εισοδήματος τους ώστε να διατηρήσουν ένα σταθερό επίπεδο κατανάλωσης.
 - α) Ποια εμπόδια είναι δυνατόν να δυσχεράνουν την εξομαλύνση αυτή;
 - β) Τι αποκαλύπτει η διατίτωση αυτή σχετικά με το αν είναι σωστό να στηρίζουμε τα μέτρα της εισοδηματικής ανισότητας αποκλειστικά στο μόνιο εισόδημα;
 6. Στο Κεφάλαιο, εξετάσαμε τη σημασία της οικονομικής κινητικότητας.
 - α) Ποιες πολιτικές θα μπορούσε να εφαρμόσει η κυβέρνηση για να αυξήσει την οικονομική κινητικότητα μέσα σε μια γενεά;
 - β) Ποιες πολιτικές θα μπορούσε να εφαρμόσει η κυβέρνηση για να αυξήσει την οικονομική κινητικότητα μεταξύ γενεών;
- γ) Πιστεύετε ότι θα έπρεπε να μειωθούν οι δαπάνες σε τρέχοντα προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας για να αυξηθούν οι δαπάνες προγραμμάτων που ενισχύουν την οικονομική κινητικότητα; Ποια είναι